

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 6

XIII aastakäik

1937

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 100 senti
6 kuu peale . 55 "
1 " " 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Toompuiestee
17-a, k. 13. Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. . . . . kr. 50.—
1/2 " . . . . . " 25.—
1/4—12.50 ja 1/8 lhk. " 7.25
Teksti ees — 50% kallim.

Gaasikatastroofid.

Arthur Kümmel.

Kogu meie tänapäeva tsiviliseeritud elu ja olemine näib muutuvat mingisuguseks istumiseks uinuval vulkaanil.

Aegajalt kajavad läbi maailma plahvatuste pursked, pannes jahmatama ühiskonda, viies hauda massiliselt inimelusi, kõnelemata juba purustatud ainelistest varadest. Ka meie, Eesti, pole siin õnnelikuks erandiks. Arvesse võttes viimaste aastate jooksul aset leidnud plahvatuste üldarvu, nende ohvrite ja kannatanute hulka kuulume — muidugi suhtuvalt meie rahva enam kui tagasihoidlikule arvule — kahtlemata juba rekordmaade gruppi.

Tartu Helios, Valdeki, Männiku, Kilingi-Nõmme on vaid suurimaid plahvatusjuhtumeid.

Et kevade algul Tallinna rahukogu hoones 22 inimest gaasimürgitusest pääsis ja raskem plahvatus tulemata jäi, see tuleb panna vaid õnneliku juhu arvele. Bensini, eetri süttimistest ei maksa rääkida — need on muutunud igapäevasteks asjadeks, millest on huvitatud vaid politseikroonika.

Viimaseks sensatsiooniks on loomulikult saksa õhulaevastiku au ja uhkuse, zeppelinini „Hindenburg'i“, traagiline hukkumine Lakehursti aerodroomil. Hulk inimelusi nagu pühiti raudse

luuga maapinnalt. See viimane sügavtraagiline episood on tõmmanud kogu teaduseilma tähelepanu plahvatuste algpõhjustele ja nende protsesside tekkimistele.

Kahele inimkonna põlisele vaenlasele — veeuputusele ja tuleoõlule — on tänapäev seltsimas kolmas gaaside plahvatuste kujul. Selle saatusliku kolmnurga mõjutuste ja alatiste võimaluste tähe all möödub tänapäeva inimese elu hällist hauani.

Gaasihädaoht on seda raskem, et see saabub ikka ja alati ootamata, nagu varas öösel. Tehes oma töö möödub ta niisama kiiresti kui ilmus, jättes maha määratud hulki surnuid, mürgitatuid ja haavatuid.

Inimkond on rikastunud uue mõistatusega.

Viimase lahendamiseks võib ju püstitada mitmesuguseid subjektiivseid oletusi, kuid kahjuks võib iga säärase hüpoteesi vastu tuua niisama palju vastuoletsi. Seda sellepärast, et need, kes võiksid ja teaksid rääkida — on surnud.

Vähesed eluga pääsnud veidi eemal seisjad on harilikult hingeliselt niivõrd vapustatud, et nendelt saadud ja ko-

gutud andmed on täis lahkuminekuid ja vastuoksusi.

Mis teame Tartu Heliose, Männiku ja zeppelin Hindenburgi plahvatuste algpõhjusist.

Et plahvatuste algpõhjused ja esialgne pilt peaaegu erandita tumedaks jäävad, siis ei anna nad mingisuguseid andmeid nende vältimiseks tulevikus. Kogu kaitse tuleb paratamata rajada teoreetilistele kaalutlustele ja katseile laboratooriumides. Kuid raske on neid kohandada tegelikule elule tööstuses ja argipäevaelus. On aineid, mis katseil laboratooriumis osutuvad võrdlemisi kahjutuiks, kuid seistes suurtes hulka-des laoruumides võivad teatud tingimuste kokkulangemisel välja kutsuda raskeid plahvatusi.

Et meil Kilingi-Nõmme haavad on alles värsked, siis algame ülevaadet välismaades toimunud filmide masside süttimisest tekkinud plahvatuste kirjeldamisega.

Üks suurimaid sellelaadilisi plahvatusi on kahtlemata Ameerika Ühendriikides (USA) Clevelandi linna haigla põlemise episood 15. mail 1929. a. Siin süttisid segastel asjaoludel haigla keldrisse kuhjunud vanade röntgenifilmide massid. Mis tingimustel ja põhjustel need süttisid, see on jäänud tumedaks, kuigi mõnelt poolt kahtlustatakse keldri keskkütte-torustikku remonteerivaid töölisi. Filmimasside süttimisest tekkinud võimsad kollakaspunased gaasimassid täitsid kohutava kiirusega kõik keldrisse viivad käigud, koridorid, haigepalatid ja operatsiooniruumid.

Tekkis kirjeldamatu paanika, joosti väljakäikude poole, kuid punakaspruunid gaasimassid nagu niitsid inimesi maha. Kiiresti alarmeeritud tuletõrje ja sanitaride salgad said küll võrdlemisi kiiresti pärale. Tormates gaasimaskides mürgise gaasiga täidetud ruumidesse pidid nad konstateerima, et gaas oli oma töö teinud — 126 inimest suri väheste tundide jooksul. Clevelandi katastroofis võis tähele panna esimesel hetkel raskesti seletatavat fakti: hukkus terve rida inimesi, kellel õnnestus kohe plahvatuse algul hoonest välja joosta ja keda alles väljas veidi riivas laialivalguv pilv. See nähtus on

seletatav filmimaterjalide süttimisel tekkivate „nitroosgaaside“ mõjutusega. Nitroosgaasideks kutsutakse mitmesuguseid lämmastiku ja hapniku ühendeid. Need on seda mürgisemad inimorganismile, mida vähem on nad segatud õhuga. Clevelandi haigla keldrikäikudes ja selle läheduses asetsevates ruumides hukkunud väljendasid muljet, nagu oleks surm neid tabanud silmapilkselt.

See tuleb arvatavasti panna katastroofipesas tekkinud lämmastikoksiüüdi, NO, arvele, kui aga gaasid suutsid end õhuga segades õhu hapnikuga ühineda ja NO edasi NO₂ muutuda. Viimasel on samuti suur mürgitav omandus, kuid selle vahega, et ta mõju avastub alles teatud aja möödumisel. Ohver ei märkagi oma saatust, igasugune töö ja askeldus raskendavad gaasitatu seisukorda.

Teine suur filmimasside süttimine toimus Istanbulis 1930. a. jaanuaris. Mõnesugustel segastel põhjustel süttisid seal ühe suurima filmikontori ruumides asetsevad filmimassid.

Siin võis jällegi märgata filmide plahvatustele iseloomulist pilti: kes juhtusid viibima katastroofikolde vahetumas ligiduses, need hukkusid silmapilkselt, kes olid veidi eemal, need said raskekujulise gaasimürgituse ja surid järgnevate päevade jooksul, veelgi kaugemal olijad said küll gaasimürgituse, kuid hoolika ravi tõttu kliinikuis pääsid eluga.

Plahvatused mitmesugustes lämmastikainete tehastes. Lämmastik, N₂, oma mitmesuguste ühendite kujul on kujunenud tänapäeva keemia võimsaimaks aamtalaks.

Kuni maailmasõja alguseni valitses maailma jagamatult Tšiili salpeeter, NaNO₃. See oligi peamiseks algaineks kõikide lämmastikku sisaldavate ainete valmistusprotsessis.

Maailmasõja ajal lahendasid „mitte-arialane“ dr. Haber ja insener Bosch lõplikult kunstliku, s. o. sünteetilise, lämmastiku probleemi. Just selle asjaolu tõttu õnnestuski sakslasil 52 kuud sõjapidamist jätkata. Dr. Haber-Boschi meetodi abil õnnestus õhus kük-luses leiduvat lämmastikku siduda ve-

sinikuga, H₂, uueks aineks — ammoni-
aagiks. Viimane on juba esmajärguline
kaubaartikkel ja on põhiaineks kogu
lämmastikule ehitatud keemilisele töös-
tusele. Teda vajavad värvainete-, sooda-
ja väetisainetehased, lämmastik-
happevabrikud jne. Et ammoniaaki on
kerge vedelaks pressida, siis kasutavad
teda külmutusmajad kunstliku külmuse
saavutamiseks. 1 kilo vedelat ammo-
niaaki võtab ära aurates ümbruskon-
nalt tervelt 300 suurt kalorit soojust.

Füüsiliselt oleme ammoniaagiga argi-
päevaelus iga päev kohanud. See terav
gaas, mis esineb klosettides, roiskvee-
kanaalides, ühe sõnaga — kõikjal, kus
toimub valkainete laostumine, ongi am-
moniaak. Juhtides teda vette saame
nuusk- ehk tinkpiirituse, soolhappesse
— salmijaagi (NH₄Cl), väävelhap-
pesse — väävelhappe ammooniumi
(NH₄)₂SO₄, mida kasutatakse väe-
tisainena jne. Ühes saksa suurimas
keemilises tehases, nimelt Baadeni sooda-
aniliinitehases, toimuski 21. sep-
tembril 1921. aastal lämmastik-väetis-
ainete osakonnas Opau linnakese juu-
res rängim pärastsõjaaegne plahvatus.
Plahvatasid esijoones ammoonium-sul-
faadi ja ammoonium-nitraadi laod, kuhu
olid kuhjatud kümnetesse tuhandetesse
tonnidesse ulatuvad massid. Katastroofi
tagajärjel hukkus koha peal 565 in-
imest, vigastusi sai 1977 inimest, kõne-
lemata ainelisest kahjust. Nagu harili-
kult nii jäid ka Opau õnnetuse alg-
põhjused tumedaks: kõik kohal viibi-
jad hukkusid.

Mõnede ekspertide järgi võis õhuniis-
kuse mõjul silodesse kuhjatud ammo-
onium-sulfaadi ja ammoonium-salpeetri
lademeis tekkida äärmiselt plahvatav
kloorlämmastik. Kuivõrd see tegelikule
olukorrale vastab, on iseasi. Igal juhul
keelab saksa valitsus Opau õnnetuse
järele ringkirjaga ära kõikidele tehas-
tele ja äridele ammoonium-salpeetri
masside mahutamise nende kaubaartik-
lite hulka, mis sisaldavad kas vabu
happeid või kergesti oksüdeerivaid
aineid.

Me kõik tunneme ammoniaaki ta lõh-
nast, kuid vähesed teavad, et tema ja
õhu segu on suure jõuga plahvatav, kui
ammoniaagisisaldavus õhus tõuseb 16

— 27%! Seda silmas pidades ei tohi
kunagi lekkimalöönud külmutusmasi-
nate osi hakata lahtise leegiga kont-
rollima, vaid tuleb täpselt jälgida ette-
kirjutatud määruisi. Klosettide tuuluta-
mise eest palaval ajal tuleb hoolt kanda,
samuti ei tohi reovete-kanalisat-
siooni ja tankide remonditööde juures
töötada lahtise leegiga.

Puhtakujuline ammoniaagiplahvatus
tekkis 24. aprillil 1930. a. Belgias Re-
nory linnakese juures asuvas sünteeti-
lises lämmastikutehases. Siin plahvatas
tehase laboratooriumis asuv 10 m
kõrgune ja 1 m laiune terastsistern,
milles hoiti vedelat ammoniaaki 10-at-
mosfäärse rõhu all.

Plahvatuse põhjused on tumedad.
Selle eest oli plahvatuse jõud erilisel
tugev. Vedela ammoniaagi terastsi-
linder rebiti oma aluselt ja paisati ühes
hoone rusudega 100 meetri kaugusele.
400 meetrit plahvatuse koldest eemal
asuvale maanteel paisati kõik jalutajad
jalust maha. 4 tehase töolist tabati len-
davaist rusudest ja said surma.

Plahvatuse tagajärjel vallapäasnud
ammoniaagi mürgine ollus kutsus te-
hases ja linnakeses esile kirjeldamatu
paanika. Alles siis, kui gaasipilv segu-
nedes õhuga muutus harvemaks, või-
sid päästemeeskonnad asuda tänavail
lamavate gaasitatute abistamisele. Üle
70 inimese sai gaasimürgituse, nendest
40 väga raskekujulise.

Lõpuks peame märkima, et ammo-
niaak on väga tõsine gaas. Töötades
selle atmosfääris tuleb piinlikult jäl-
gida ettevaatuse määruisi, töö ise peaks
toimuma gaasimaskides.

Tõuseb ammoniaagisisaldavus õhus
2%, siis tekivad inimorganismis tuge-
vad mürgituse sümptoomid: esineb põ-
letistunne hingamisteedel, sellele järg-
neb lämbumistunne; huuled muutuvad
sinkjaks, kõhuvalud; nahk on palav,
kusjuures higi omab terava ammo-
niaagi lõhna. Silmade sarvnahk pais-
tetub.

Raskemal juhtumel saabub surm
lämbumise läbi või jälle tekib silma-
nägemise kaotamise oht.

Järgmises numbris jätkame gaasi-
plahvatuste käsitamist.

Arsti-inspektori ülesandeid töökäitises.

Dr. M. Püümets.

Oleme selle ajakirja veergudel varemalt lühidalt näidanud, missuguseil kaalutlusil on ühes või teises riigis ka arstid rakendatud töökaitse teenistusse ja missuguseid eriülesandeid nad on kohustatud täitma. Need ülesanded on väga mitmekesised ja ka vastutusrikkad tööliste tervise seisukohalt vaadatuna. Kokkuvõetult võiks need ülesanded jaotada kolme ossa:

I. Ülesanded, mis on seotud töökodade ja tööliste elukorterite tervishoiulise järelevalvega.

Siia alla kuuluvad:

1) Järelevalve töökodade suuruse üle, et töökojas võib tööd teha vaid vastav arv töölisi, töö iseloomu ja iseäraldusi silmas pidades; töökotta ei või mahutada ükskõik kuipalju töölisi, vaid ainult niipalju, kui seda töökoja tervishoiulised tingimused lubavad.

2) Järelevalve, et töökojad vastaksid tervishoiu nõudeile. Siin on tähtis töökoja kõrgus, valgustus, soojus talvekuudel (tervishoiuliselt on see täiesti lubamatu, kui paljudes töökodades madala õhutemperatuuri tõttu peavad töölisel tööd tegema kinnastes ja isegi kasukates), töökodade ventilatsioon või õhuvahetus ja töökodade puhtus; Siin tuleb tähelepanu pöörda ratsionaalsele tolmu kõrvaldamisele vastavate seadeldiste abil kohe tolmu tekkimisel; sama peab tegema ka igasuguste gaasidega neis tööstusis, kus need tekivad.

Peale töökodade eneste tervishoiulise järelevalve on arsti-inspektori ülesandeks valvata, et ka kõik töökodade kõrvalruumid tervishoiunõudeile vastaksid: siia kuuluvad söögiruumid, riiehoiuruumid, pesemisruumid, dušid, käimlad; seep, soe vesi ja puhas käterätik peavad olema alati töökodades igale töölisel kättesaadavad; kõik kõrvalruumid peavad olema hästi valgustatud, hästi õhutatud, parajalt soojad ja eeskujulikult puhtad ja oma suuruselt vastama tööliste arvule. Vanades, ammuasutatud töökodades, mis nüüdisaja tervishoiunõudeile enam ei vasta, ei ole võimalik vahest kõiki neid

nõudmisi läbi viia ja täita, kuid hea tahtmise juures on võimalik siiski palju parandusi läbi viia, mis aitavad töökoja üldist tervishoiulist taset märksa tõsta ja teda lähendada nüüdisaja tervishoiu nõudeile.

Uute töökodade asutamisel on arsti-inspektori üks tähtsaimaid ülesandeid juba töökoja plaani valmistamisel nõuda, et kõik tervishoiusse puutuvad küsimused töökodade püstitamisel lahendust ja täitmist leiaksid.

3) Arsti-inspektori ülesandesse kuulub ka juhtida töökodade juhatajate ja omanike tähelepanu sellele, et kõik kaitseabinõud masinate juures — õnnetuste vältimiseks — oleksid omal kohal ja otstarbekohaselt paigutatud; siin on arst-inspektor kohustatud nõudma töökodade juhatajailt täpset ja kiiret vastavate seaduste ja määruste täitmist.

4) Erilist järelevalvet nõuavad need töökojad, kus töö juures tarvitatakse mürgised aineid, mis tervisele on eriti kahjulikud. Siin on arsti-inspektori kohus valvata, et tervishoiulised nõuded nende töökodade kohta kõik täpset täitmist leiaksid; pearõhk tuleb siin panna sellele, et mürgised ained (gaasid, tolmu) juba oma tekkimisel vastavate seadeldiste abil saaksid eemaldatud ja et töökodade õhuvahetus (ventilatsioon) toimuks korralikult.

5) Arsti-inspektoril peab olema andmeid kõigi tema kontrolli alla kuuluvate töökodade tervishoiulise seisukorra kohta, kus oleks märgitud töökodade suurus (pikkus, laius, kõrgus), valgustus ja põrandapinna suhe, kunstlik valgustus, kütmine (keskmise t^o töökodades talvel ja kesk- või ahjukütte), puhtus ja ventilatsioon. Samad andmed peavad tal käepärast olema ka kõigi kõrvalruumide kohta. Kõigi nende andmete kogumiseks on vaja tarvituse järele vastav ankeet toime panna ja viimase andmeid koha peal kontrollida. Igasugused muudatused ja täiendused, mis töökodades tervishoiu seisukorra parandamiseks ette võetakse, tuleb vastavale ankeetlehele iga aasta

märkida. Iga töökoja juures peavad andmed olema ka töökoja ümbruse ja maa-ala kohta, samuti ka andmed puhta vee saamise ja roiskvete ärajuhtimise kohta.

6) Arsti-inspektori ülesannete hulka käib ka töölise elukorterite tervishoiuline järelevalve, sellekohase ankeedi korraldamine ja sellekohastele asutustele ettepanekute tegemine tervishoiunõudeile vastavate uute elukorterite ehitamiseks. Erilist rõhku tuleb panna just töölisperekondadele elukorterite juureehitamisele, kuna ühetoalisi elukortereid vallalisile töölisile on küllaldaselt olemas. Samuti käivad järelevalve alla elukorteriid, kus üksikud toad on muudetud töökodadeks.

7) Kõige selle täitmiseks on arstil-inspektoril õigus töölise elukortereid järele vaadata ja tal on õigus töökodadesse minna igal ajal, kui ta leiab selle mingil põhjusel tarvilise olevat.

II. Arsti-inspektori ülesandeid, mis on seotud töölise enestega.

Siia kuuluvad:

1) Laste ja alaealiste tervisliku seisundi kindlakstegemine enne tööle minemist ja järelevalve, kas nende tervislik seisund võimaldab neile ükskõik missugust tööd teha või on nemad kõlvulised vaid teatavate tööde jaoks. Järelevalvet peab teostatama teatavate ajavahemike järele ja juhtudel, kui nende tervislik seisund halveneb, tuleb need paigutada teisele tööle, mis on vähem kardetav tervisele.

2) Kõigi töölise tervisliku seisundi perioodiline järelevalve neis töökodades, mis on tervishoiuliselt halvad ja ka neis töökodades, kus tuleb tööd teha mürgiste ainetega.

3) Järelevalve, et naistöölised, kes imikuid toidavad, seda korralikult teeksid ja et neid selles ei takistataks.

4) Naistöölise tervisliku seisundi järelevalve ja nende ümberpaigutamine kergemale tööle seal, kus nende tervislik seisund seda nõuab.

5) Koostöötamine tehniliste inspektoritega ja kõigi asutustega, kellest oleneb töölise tervislik seisund, elujärje ja heakäekäigu parandamine ja tõstmine.

III. Arsti-inspektori ülesanded, mis on seotud töö, töölise tervise, töö-

kodade, töölise elukorterite ja üldse töölise elujärje parandamise kohta käivate teaduslike uurimistega.

Siia kuuluvad:

1) Üksikute kutsetööde füsioloogiline ja patoloogiline mõju töötegijale; töölise haigestumise põhjused ja abinõude leidmine nende ärahoidmiseks.

2) Parima arstiabi korraldamine töölisele töökodades nii äkiliste haiguste kui ka õnnetusjuhtude puhul.

3) Statistika korraldamine haigestumise ja suremise kohta üksikute kutsetööde järele.

4) Tervishoiu propageerimine töölise seas nii suuliselt kui ka kirjateel.

5) Kaasabi keskasutusile tööttervishoiusse puutuvate uute seaduste ja määruste väljatöötamisel ja brošüüride koostamisel, mis välja antakse tööttervishoiu propageerimiseks, kutsehaiguste selgitamiseks ja juhatuseks, mida nende ärahoidmiseks on vaja teha. Aastaruannete kokkuseadmine tervishoiu osas.

6) Koostöö kõigi teiste tervishoiu- ja kooliarstidega, ka asutustega, kes on huvitatud tööttervishoiust: haigekassad, töölise kindlustamise seltsid õnnetusjuhtude vastu jne.

Need oleksid lühidalt kokkuvõetult arsti-inspektori ülesanded töö järelevalve alal.

Meie kodumaal, kus tööstus on järjest arenemas, on nende ridade kirjutaja arvates tarviline, et tööinspektorite seas oleks vähimalt üks inspektor-arst, kes kahtlemata on töötervishoiu küsimustes kompetentsem kui asjatundjad teistel erialadel ja asjale enesele seetõttu ainult kasuks oleks. Seepärast oleks soovitav, et tööinspektorite määramisel seda silmas peetaks.

Peale selle on hädavajaline, et Tartu ülikooli arstiteaduse fakulteet arstiteaduse üliõpilastele tööttervishoiu õpetamisele senisest rohkem rõhku paneks. Samuti on vaja õpetada tööttervishoidu Tehnika Instituudi üliõpilastele vähimalt 1 tund nädalas ühe aasta jooksul, aga mitte ainult 13 tundi 1 semestri jooksul, nagu seda praegu tehakse, mis on liig vähene selleks, et seda tõsiselt võtta.

Ilmar Rebane.

Töönädala jaotuse õiguse küsimuste all vaadeldakse puhkepäevade õiguse küsimusi, s. t. siin vaadeldakse küsimust, millistele nädalapäevadele töö peab olema jaotatud, lähedes neist päevist, millal töötamine on keeldud.

Puhkepäevade all mõistamegi neid öid-päevi, millal töötamine on keeldud. Viimaste hulka kuuluvad peale teatud nädalapäevade, n. n. pühapäevade, veel riiklikult tunnustatud pühad ja suurte pühade eelpäevade õhtupoolikud.

Puhkeajaõiguse kehtivuse piirkond on üks laiemaid eesti tööõiguses üldse, puhkeajaõigus kehtib tööstuses, veanduses, kaevanduses, põllumajanduses ja kaubanduses, järelikult haarab puhkeajaõigus põhimõtteliselt kõiki töövõtjaid, kuid see puhkeajaõiguse kehtivuse absoluutne ulatus on muundatud reast erandeist. Puhkeajaõigus on üldiselt korraldatud üld-seadusega (RT 1937, 24, 202), kuid peale selle normib rida eriseadusi puhkeajaõigust tööõiguse üksikutes kehtivuspiirkondades.

1-a) Esiteks, puhkeõigus kehtib tööstuslikes käitises. Puhkeajaõiguse mõttes tööstusliku käitise all tuleb mõista tööstuslikku käitist sellases mõttes nagu see Eesti tööõiguses üldiselt kehtib, hoolimata sellest, kas on tegemist avaliku või erakäitise-ga. Töövõtjaks siin, puhkeajaõiguse mõttes, loetakse kõiki käitise töölisi ja teenijaid. Puhkeajaõigus ei kehti aga tööstuslikes käitises mitte kõigi töövõtjate suhtes. Puhkeajaõiguse alt langevad välja tööstuslikud käitised, kus töötavad vaid ühe ja sama perekonna liikmed.

Tööstuslikes käitises pühapäevadel töö seiskub vähimalt kolmekümne kuueks tunniks ja seaduses määratletud pühadel vähimalt kahekümne neljaks tunniks järgemööda. Erandlikult ajalehtede ilmumisega seotud trükikoja töövõtjate suhtes puhke-aeg kestab pühapäevadel ja seaduses määratletud pühadel vahet pidamata vähimalt kakskümmend neli tundi.

Tööstuslikes käitises erandlikult on töötamine lubatud pühapäevadel ja seaduses määratletud pühadel:

aa) seltskondlikes huvides elanike igapäevaste tarviduste rahuldamiseks tehtavil tööil (R. T., 1926, 67; R. T., 1931, 91, 677; R. T., 1935, 106, 881; R. T., 1936, 44, 345.).

bb) Käitises vahet pidamata kestva valmistusega tööde tegemisel, mida ei või katkestada ega edasi lükata nende tehnilise iseloomu tõttu (R. T., 1931, 91, 678; R. T., 1932, 68, 548; R. T., 1933, 8, 65; R. T., 1933, 28, 189; R. T., 1933, 58, 461; R. T., 1934, 36, 322; R. T., 1935, 78, 668).

cc) Valvekorra juures käitises töö korrapäraseks käitamiseks, käitises tarvilisil puhastus- ja korrashoiutööl, samuti ka tööil, mille eeltäitmiseta käitises ei saa alata tööd mää-

ratletud ajal, niivõrd kui ei ole võimalik sooritada neid töid äripäevil, ning

dd) tööil, kus valmistatakse saadusi tooraineist või töötlemisel olevaist aineist, mis kergesti rikunduvad ja mida on tarvis hävimisest päästa, kus seda tööd ei ole võimalik sooritada äripäevil.

Tööstuslikes käitises, samuti ka kõigil teistel majandusliku tegutsemise aladel loetakse riiklikeks pühadeks: 1) uusaasta (1. jaanuar), 2) kolmekuningapäev (6. jaanuar), 3) iseseisvuspäev (24. veebruar), 4) palvepäev, 5) suur reede, 6) ülestõusmispühad (3 päeva), 7) kevadepüha (1. mai), 8) taevaminemispüha (ristipäev), 9) nelipühad (2 päeva); 10) võidupüha (23. juuni); 11) jaanipäev (24. juuni); 12) usupuhastuspüha (31. oktoober), 13) surnutepüha, 14) jõulupühad (3 päeva).

Peale selle lõpetatakse töö kell 12 päeval: 1) vaikselt laupäeval, 2) jõululaupäeval (24. detsembril), 3) vana-aastal (31. detsembril), 4) nelipüha laupäeval ja 5) võidupüha laupäeval. Viimased kaks juhtu ei kehti põllumajanduses.

Eranditult on lubatud sooritada teatavaid töid seltskondlikes huvides elanike tarviduste rahuldamiseks pärast kella 12 suurte pühade laupäevil (R. T., 1937, 38, 350).

Töövõtjaile, kes on seotud töödega, mille sooritamine on lubatud ajal, mida haarab puhkeaja õigus, võimaldatakse sel juhul, kui nende töö kestab puhkepäeval kauem kui neli tundi, kas 1) puhke-aega a) mõnel muul nädalapäeval vähimalt kahekümneks neljaks tunniks või b) pühapäeval, alates kella 14.00 kuni esmaspäeva kella 14.00-ni, või c) pühapäeval, alates kella 14.00 kuni kella 2-ni esmaspäeval ja üks puhkepäev vähimalt kahekümne nelja tunni vältuses iga neljateistkümne päeva jooksul, või d) kaks poolt päeva igal nädalal, kella 14.00 kuni kella 2-ni järgneval päeval, või 2) 50% kõrgemat tasu kui on harilik puhkepäevadel tehtud töö eest või 3) puhkepäevadel tehtud töö eest ühekorset pikemat puhkust, iga tehtud kaheksa töötundi eest üks päev.

Tööstusliku käitise juhatus on kohustatud koostama nende puhkepäevade kava, millal tööd ei tehta. Selles kavas tähendatakse eraldi tööd, mida peab pühadel ja pühapäevadel sooritama, ja neil töötavaile töövõtjaile puhkuse võimaldamise kord, kusjuures võib kasutada ka mitu moodust loendatuist. Kava kinnitab tööinspektor.

Esijoones tuleb kasutamisele puhkuse võimaldamiseks puhkepäevil lubatud tööde sooritajail nädala kestes mõnel teisel ajal puhkuse võimaldamine (p. 1). See moodus määratakse puhkepäevade kavas ja erilist lepingut siin ei ole vaja.

Teiste mooduste kasutamiseks puhkuse võimaldamisel puhkepäevil lubatud tööde sooritajail (p. 2 ja p. 3) on aga nõutav kirjaliku lepingu olemasolu tööandja ja töövõtja vahel.

Sealjuures puhkeaja tööde lugemisel ületunnitöiks ja vastavalt 50% kõrgema tasu maksimisel (p. 2) võib ka kirjalik leping jääda erandlikult ära, kuid siiski on nõutav töövõtjalt iga puhkepäeva töö sellaseks arvestamiseks eri nõusolek. Puhkeaja töö eest aga ühekordse pikema puhkuse võimaldamisel (p. 3) on kindlasti nõutav kirjalik leping, mis peab sõlmitama hiljemalt esimese puhkeaja kätte jõudmisel, mil töövõtja on seotud töödega ja milles peab tähendatama, missuguste puhkepäevade eest töövõtja saab puhkust. Kui töövõtja töölepingu lõppemisel ei ole kasutanud seda puhkust, maksetakse talle iga kasutamata puhkepäeva eest vastav palk.

Need üldised eeskirjad puhke ja tasu võimaldamiseks töövõtjaile, kes on seotud puhkeajal lubatud töödega tööstuslikes käitistes, ei kehti siiski mitte kõigi seesuguste töövõtjate suhtes, vaid reale töövõtjaile on ette nähtud erikord puhkuse võimaldamiseks, kui nad on seotud puhkeajal lubatud tööde sooritamise-ga. Seesugune erikord kehtib veanduses ja seonduses.

b) Raudteelaste tegutsemisaladel võimaldatakse töövõtjale puhkust kahesugusel alusel. Kantseleides ja kontoreis töötavate töövõtjate suhtes, kui need ei ole seotud töödega puhkepäevil, kehtib täiel määral üldine puhkeajaõigus.

Erikord kehtib puhkeaja võimaldamisel kõigi teiste raudtee alal tegutsevate töövõtjate suhtes. Nende puhkeaja määratleb Raudteevalitsus järgnevais piires. Va-hetuslikele teenijaile raudtee ajal, katkestatavas töös, kelle ühekordne tööloleku ülemäär on 16 tundi, võimaldatakse iga kuu vähimalt 4×24-tunniline puhkus. See eeskiri ei kehti aga rongiteeni-jate suhtes. Rongiteenijate puhke-aeg on kodune puhkus ja välispuhkus. Ühekordne kodune puhkus võrdub vähimasti viimasele kodundant äraoleku ajale, millest maha arvatakse välispuhkus. Välispuhkust antakse siis, kui tööaeg katkestatavas töös on ulatunud vähi-masti tööaja ülemäärani, ja võib olla pool osa eelmisest tööajast, kuid mitte üle seitsme tunni. Rongiteenijaist alluvad erikorrale veel va-gu-ni-sa-a-t-j-a-d, kelle töö iseloom ei võimalda määrata kindlalt nende tööloleku aega. Neile antakse iga töökuu kohta puhkust vähi-masti 3×24 tundi.

Tööaja arutamisel raudteel võrdustatakse reservisoleku aeg või reisijana töökohale või töökohalt sõidu aeg poole töö-ajaga. Kuid see arvestus evib tähtsust vaid kuu töötundide arutamisel, sest ühekordse katkestatava tööaja ülemäär ja selle kaudu välispuhkuse arutamisel ei arvestata reservisoleku ega reisijana sõidu aega, koduse puhkuse saamisel aga evib tähtsuse ainult viimane kodundant äraoleku aeg, maha arvatud välispuhkus. Reservisoleku jooksul võidakse kohustada töövõtjat asuma tarbe korral tööle, tööle asumise-ga loetakse reservisoleku aeg lõpnuks. Kaheteisttunnise reservisoleku jä-re-le lastakse töövõtja puhkusele.

Tõuseb küsimus reservisoleku juriidilise loomuse kohta. Kuna reservisoleku ajal töö-võtja viibib tööandja alatise käsutuses, siis

tuleb see aeg arvestada tööajaks. Kuid sellane on ainult teoreetiline seisukord. Kehtivas õiguses raudtee käitised ei ole alistatud töös-tuslike käitiste tööajaõigusele, kus see seisukoht avaldub eesti tööõiguses, seepärast ei ole ka mitte teoreetiliselt ebaõige ja põhjendamatu seisukoht, et raudteelaste reservisoleku aega ei arvestata tööaja ülemäär, olugugi ühekordse, katkestatava tööaja arutamisel, mitte tiihistatav kohtu korras.

Veduri ja rongi vastuvõtuks, sõiduks kor-daseadmiseks ja äraandmiseks arvestatakse kaks töötundi.

Töövõtjaid raudtee alal võib kohustada olema puhkeajal alati kättesaadaval.

On ebamäärane, kuidas võimaldatakse puh-ke-aja piirid eespool pole määratud, n. va-hetuslikul, katkestamatu töö alal tegutsejale. Raudteevalitsus võib seda teha vaid eelnevais piires. (Määrus raudteeteenijate tööaja ja puhkeaja kohta, R. T., 1931, 10, 70 § 4, ja R. T., 1932, 19, 152; R. T., 1933, 11, 91.) Kui puuduvad need piirid, ei saa ka Raudteevalitsus asuda puhkeaja määramisele. Üldine kord puhkeajal seotud töödega töövõt-jaile puhkuse võimaldamiseks pole rakendatav normi otsesel ettekirjutusel (R. T., 1926, 78, § 6) ja muud normid puuduvad, kuigi töös-tusettevõtete nädala puhkepäevade seaduses (R. T., 1926, 4, 6, § 5) otseselt leidub saade vastavaile määrusile. Nende määruste puudu-misel seaduse see eeskiri osutub praktiliselt rakendamatuks.

Eelnevast järeldub, et raudteelaste puhke-ajaõigus on lünklik ja jaoti põhjendamatu. Raudteelasi käsitlev tööõigus, nagu üldse, nii ka puhkeajaõiguses, vajab revideerimist.

c) Posti alal tegutsevaile töövõtjaile on kindlustatud aastas 67 puhkepäeva, ni-hästi postiametkonna kohalikes kui ka kesk-asutusis. Töö peab siin seiskuma vähimalt kahekümneks neljaks üksteisele järgnevaks tunniks (R. T., 1933, 76, 563, § 4). Kuigi vastavad määrused räägivad vaid 67 puhke-päevast, ei saa neid norme pidada seaduse-jõulisiks, sest nad ei vasta pühade ja puhke-päevade seaduses toodud riiklike puhkepäe-vade ja nädala pühapäevade koguarvule ja määrused ise (§ 4 ja § 5) toonitavad, et juht-umeil, kui töö iseloom nõuab töötamist ka puhkeajal üle kolme tunni, võimaldatakse eranditult kõigi puhkepäevade juhtumeil puh-kust erikorras.

Töötades puhkepäevil üle kolme tunni saavad siin töötajad 14 päeva jooksul vähi-malt 24 tundi järjest kestvat puhkust. Puhkepäeva töö kompenseeritakse siin töö ülemäärana piires ühe nädala jooksul. Üle-tunnitasuliselt seda tööd ei arvestata.

d) Erikord kehtib ka puhkuse võimalda-miseks reisijate- ja kraamiveo käi-tis-is maanteil ja tänavail töötavaile töövõt-jaile ja sisevete ühenduste ede lae-van-duses töötavaile töövõtjaile, kes on seotud puhkeajal lubatud töödega.

Kui nad töötavad puhkepäeval üle nelja tunni, siis võimaldatakse neile puhkust, kas 1-a) mõnel muul nädalapäeval vähimalt 24 tundi, või b) pühapäeval pool päeva, esi-

mestel kella 12-st kuni kella 24-ni, teistel vabalt ja üks puhkepäev vähimalt 24 tunni vältuses iga 14 päeva jooksul, c) kaks poolpäeva iga nädal kella 12-st kuni kella 24-ni või d) esimestel pühapäevadel, alates kella 12-st kuni kella 12-ni, või 2) ühekordne pikem puhkus hariliku töötasuga iga tehtud 8 töö tunni eest 1 päev. Puhkepäeva töö loetakse esimestel ületunnitööks, kui neile ei saa võimaldada p. 1 tähendatud puhkeajaga, teistel aga igal juhul, kusjuures tasu sel juhul on 50% kõrgem kui harilik töötasu. Sisekorra-määruses või munsterrollis tähendatakse, milline puhkuse võimaldamise kord kehtib käitises, kusjuures võib kasutada ka mitut moodust. Ei ole töövõtja töölepingu lõppemisel saanud kasutada puhkust, maksetakse temale iga teenitud, kuid kasutamata jäänud puhkepäeva eest vastav päevapalk.

2) Teiseks puhkeajaõigus kehtib põllumajanduses, haarates siin tegelevaid töövõtjaid samas ulatuses kui tööaja ülemmäär a õiguse suhtes. Puhkeajaõigus põllumajanduses haarab kõiki riiklikke pühi ja nädala puhkepäevi ja kehtib põhimõtteliselt kõigi töövõtjate suhtes. Erandli-

kult ainult ollakse kohustatud põllumajapidamises sellaseiks töiks, milleta ei saa läbi, mis ei puuduta aga põllutöid. See kohustus haarab ühelt poolt põllumajapidamises tegelevaid töövõtjaid, kuid neilegi peab võimaldatama puhkust puhkepäevist pooltel, teiselt poolt haarab see kohustus kitsal määral ka põllutöölisi. Viimased on kohustatud kokkuleppel tööandjaga asendama töövõtjaid põllumajapidamises, kui neil on puhkus, karjatalitamise ja hobusesöötmise töil. Peale eelneva puhkuse saavad põllutöölised tegelevad töövõtjad iga kuu ühe vaba päeva ja kaks laadapäeva aastas, millised määratakse kokkuleppel tööandjaga.

3) Kolmandaks puhkeajaõigus kehtib kaubanduses, kuid vastav normistik (VSKK, 1906, 1, 1894; VSKK, 1907, 1150; R. T., 1930, 57, 385; R. T., 1933, 40, 318) ei evi tegelikult kuigi suurt tähendust, olles modifitseeritud lõpmatust hulgast omavalitsuslikest sundnormidest. Siingi tuleb soovitada eesti tööõiguse unifitseerimist, mitte ainult õiguse poliitilisil, vaid ka sotsiaalpoliitilisil kaalutlusil, arvestades kaubanduses töötajate õigusliku kaitse äärmist ebamäärasust.

Sotsiaalkindlustuse edusammudest.

J. Mihkelson.

Jatkates ülevaadet sotsiaalkindlustuse arengu üle, tuleb kriipsutada alla demokratlike maade huvi ja reforme sotsiaalkindlustuse täiendamiseks, kuna samal ajal mitmetes diktatuuririikides on vahendatud tööandjate sotsiaalseid koormatust ja kärbitud tublisti tööliste abistamise norme. Austrias on töölisel kõige enam kannatanud abistamisnormide kärpimise tõttu.

U. Meremaal tehti eeltöid ja koostati laiaulatusliku sotsiaalkindlustuse teostamise kava, mille järele vanaduse-, invaliidsus- ja haiguskindlustus hõlmaks kõiki kodanikke, kuna tööpuuduse vastu kindlustus korraldataks eraldi. Vanaduse vastu kindlustuses on nähtud ette ka iseseisvalt töötajate ja vabakutseliste vabatahtlik kindlustamise võimalus üldises kindlustusfondis, kusjuures neil tuleb kindlustusmaksud maksta ise, kuna sundkindlustuse juures, mis haarab kõiki palgalisi ja perekonnaliikmeid, kindlustusmaksud tasutakse tripartitsel alusel. Toetused oleksid arvestatud järgmiselt:

65-aastaseks saades maksetakse kindlustatule 2 naela nädalas, lesele 1 nael ja vaesele lapsele 5 šillingit, haigus-

kindlustuse puhul maksetakse esimese kuue kuu kestes 1 nael 7 š. ja 6 pensi ning töövõimetuse puhul esimese 6 kuu kestes samapalju. Eeltoodud normid maksid perekonnainimete kohta. Valaliste toetusnormid tuleksid vastavalt vähendamisele. Isa töövõimetuse puhul maksetakse toetust iga lapse pealt 5 š. nädalas. Kindlustusfondi tekkiva puudujäägi kataks riik. Haiguskindlustuses valitseks vaba arsti valik. Tööõnnetuse vastu kindlustuse abistamisnorme tõsteti tunduvalt.

Hollandi kullabloki maana kannatas veel 1935 a. kriisi ja tööpuuduse raskuste all. Tööõnnetuste vastu oli 1933. a. kindlustatuid 1.182.873, kuid 1930. a. 1.422.287 täistöölist. Tööõnnetuste arv tuhande tööliste kohta vähenes samal ajal 9 isiku võrra. Haigekassadki kammatasid kriisi raskuste all, kuid püsisid majanduslikult tasakaalus, sest haiguste keskmine kestus vähenes, kuigi haigusjuhtumite arv suurenes. Hollandis kuulub rida kodu- ja käsitöölisi sundkindlustuse kassade alla, nagu rätsepad, õmblejad ja mööblitööstuses töötajad. Kriisi tõttu suurenesid kulutused vanaduse, invaliidsuse

ja järelejäänute kindlustuse fondides, kuid invaliidisuse fondil oli 1933. a. 36 miljonit kuldnat sissetulekute ülejääki. Vabatahtlik vanaduse vastu kindlustus ühendati sundkindlustuse fondiga ja 1936. a. jaanuarist laiendati invaliidisus-, vanadus- ja järelejäänute kindlustust mäetöölisile.

Norras tuleb märkida iseseisvalt töötajate kalurite siirdumist haigus-, õnnetusjuhtumite ja emadekindlustuse alla 1936. a. Sellane kindlustuse laiendamine tõstis kindlustatute arvu 100.000 isiku võrra. Kindlustuskuludest kannavad kindlustatud $\frac{7}{10}$, riik $\frac{2}{10}$ ja omavalitsus $\frac{1}{10}$. Samuti kavatseti haiguskindlustust laiendada kaugesõidu-meremeestele. Üldse tuleb märkida, et Norras valitseb sotsiaalpoliitiliste küsimuste vastu suur huvi ja parimate asjatundjate poolt uuritakse, millisel määral ja kuidas tuleks sotsiaalkindlustust laiendada, et võimalikult suuremad hulgad saaksid selle osaliseks. Kriis ei avaldanud kindlustusele kuigi suurt mõju ja ajutine kassade reservide vähenemine jäi seisma.

Otse vastupidist sellele, mis sündis Norras, võime märkida Austrias. Ametnikel on sotsiaalkindlustus käsitöös, kaubanduses ja vabadel elukutsetel, kuid neil tõsteti makse õnnetuskindlustuses ja vähendati toetusnorme. Tööliste kindlustus on lahutatud ametnike kindlustusest. Juba 1927. a. lubati panna maksma töölisile invaliidisus-, vanadus- ja järelejäänute kindlustus, kuid seni pole see astunud jõusse, sest oodatakse rahvamajanduslikku paranemist. Õnnetusjuhtumite vastu kindlustuses halvenes töötajate seisukord selle tõttu, et kindlustusmaksud tuleb tulevikus kindlustatuil ja tööandjail maksta pooleks, seni maksid ainult tööandjad, kuna töövõtjad ei maksnud, nagu see paljudes maades on õnnetusjuhtumite vastus kindlustuses. Õnnetusjuhtumite vastu kindlustus hõlmab palgalisi tööstuses, mäenduses, käsitöös, kaubanduses, liiklemis-, raha-, krediidi- ja kindlustusasutuses, vabadel kutsetel, avalikus teenistuses ja majapidamises tegevaid isikuid.

Haiguskindlustuses kärbiti tööliste palgaklasside järele abistamisnorme 5—41% ning viidi sisse 3-päevaline n.-n. ooteaeg, mida varem ei olnud.

Õnnetusjuhtumite vastu kindlustuses vähendati toetuse arvestamise aluseks võetud töölese aastapalk 2.400 šillingilt 2320 šillingini. Ametnike haiguskindlustuses viidi abiraha 20% alla. Abisaamise kestuse kõrgemat määra kärbiti 78 nädalalt 52 nädalani ning õnnetuskindlustuse pensioone vähendati 14%. Invaliidisuse ja vanaduse vastu kindlustuse abistamisnorme kärbiti 4—22%. Kassades võeti ette administratiivseid ümberkorraldusi tööliste omavalitsuse hävitamise sihis ja esialgu valitsevad valitsuse komissarid kuni reformide teostamiseni. Haigekassadesse taheti viia sisse n.-n. tööühiskonda, s. o., et tööandjate ja tööliste esindajaid ei valita enam, vaid nad nimetatakse kutseorganisatsioonide poolt. Austrias aga puuduvad vabaametiühingud, sellega on tööliste esindamine antud riiklike ametiühingute hooleks. Ka haigekassades valitsevad komissarid seni, kuni riigi seisuslik ehitus pole valmis. Kõik eeltoodud sotsiaalkindlustuse kitsendused moodustasid 1935. a. 32,57 miljoni šillingilise summa, mis muidu oleks tulnud kasuks kindlustatuile.

Palestiinas teeb edusamme vabatahtlik haiguste vastu kindlustamine. 1935. a. oli 48.910 kindlustatut ja perekonnaliikmetega kokku oli kindlustatute arv 90.000. See kindlustus on tööliste eneste poolt asutatud ja omab peale arvuka vastuvõtupunktide võrgu keskhaigla, 2 sanatooriumi, 3 röntgeniinstituuti, 32 lastekliinikut, 8 elektriterapeutilist sisseseadet, esimese abi punkte, reumahaigla j. t. asutusi. Töölisel maksavad 85% liikmemaksudest ja tööandjad 15%. P a n a m a s teostati 1935. a. riigi tööliste ja ametnike vanaduse vastu kindlustamine, välja arvatud õpetajad. Pensioone hakatakse maksma 60-aastasile, ja kui 20 aastat on riigi teenistuses töötatud, siis maksetakse $\frac{2}{3}$ keskmisest palgast. P e r u u s esitati uus seadus haiguse, emade, invaliidisuse, vanaduse ja järelejäänute kindlustamiseks, mille alla ei kuulu mitte ainult palgalised, vaid ka iseseisvad, kelle aastatulu ei tõuse üle 3000 kuldseli. Töölisel maksavad 3,5% palgast ja tööandjad 4,5%, iseseisvad maksavad 4% ja riik 2%. Riigi väljaminekud sotsiaalkindlustusele kaetakse aktsiisimaksudest.

Poolas tehti peamiselt administratiivseid ümberkorraldusi haiguse ja emadekindlustuses. Invaliidsuse, vanaduse ja järelejäänute vastu kindlustust laiendati käsitööle ja kaubandusele. Haigekassades viidi läbi territoriaalne põhimõte, asutati 67 kassat, mis kasseerivad liikmemakse ja annavad abi haiguse ja emakssaamise puhul. Kesk-sotsiaalkindlustusametuse kaudu sünnipikemaajalise iseloomuga asjade ajamine, nagu õnnetuste, kutsehaiguste, invaliidsuse, vanaduse, järelejäänute ja vaimutööliste tööpuuduse vastu kindlustamise asjad. Territoriaalhaigekassad jagunevad arsti piirkondadeks, igal arstil on kuni 1500 kindlustatut. Haiged pöörduvad otseselt neile määratud arstide poole, ja kui see peab tarviliseks eriarsti kasutamise, siis kassa võimaldab seda. Kindlustatute arv näitas kasvu ja kindlustusmaksu vähendati ajutiselt 1936. a. jaoks.

Portugalis kui diktatuuririigis on sotsiaalkindlustus teostatud n.-n. seisuslike kutsealade järele. Kindlustusametuste juhtivad organid moodustatakse pariteetsel alusel, kuid istungid toimuvad tööandjate eesistumisel ja nende otsused ning korraldused kuuluvad valitsuse kontrolli alla. Et asutada mõnd kindlustusharu, peab olema selleks vastava kutseala mõlemapoolsete ülemaaliste organisatsioonide kokkulepe. Sellest järgneb, et ilma tööandjate nõusolekuta ei saa asutada ühtki kindlustuskassat. Kassade liikmeks saab astuda 14—50-aastaseni. Sellekohase kokkuleppe saavutades on teatud liiki sotsiaalkindlustus sundusliku iseloomu sel kutsealal, kus kokkulepe saavutati. Sundkindlustus võib hõlmata teatud kutseliigi töölisi haiguse, emade, invaliidsuse, vanaduse ja järelejäänute kindlustamiseks või mõnd ala neist üksikult. Kulud, mis võivad olla 8,19% palgast, maksetakse töölise ja tööandjate vahel pooleks. Haiguse puhul maksetakse $\frac{2}{3}$ palgast ja abiraha 3 kuu jooksul, järgmise 6 kuu jooksul antakse $\frac{1}{2}$ palgast ja surma puhul aasta palk, kuid selle saamiseks peab olema olnud 3 aastat kindlustatud. Vanaduse vastu kindlustuses maksetakse 10-aastase kindlustuse järele 20% palgast ja abistamismõnnumid tõusevad igal aastal 2% kuni 65-a., siis maksetakse 80% palgast.

Rumeenia kindlustusfondid on kriisi raskusis, kuid kindlustatute arvu suurenemine aitas veidi olukorda kergendada.

Rootsis parandati vanaduse vastu kindlustamise puhul maksetavaid abistamismõnnume ja ühtlustati naiste omad meestega. Vanade arv näitab tulevikus kasvu ja riigi toetuse osa fondi kasvab. 1933. a. maksis riik fondi 70 miljonit kr., käesoleval aastal arvestatakse 93 milj. kr. ja 1950. a. 139 milj. kr. Vabatahtlikku haiguskindlustust laiendati ja 1935. a. oli üle ühe miljoni kassade all, kuhu kuuluvad kindlustatute lapsedki. Kriis ei avaldanud sotsiaalkindlustusele kuigi suurt mõju ja mõningaist ajutisist raskusist toibuti varsti.

Šveitsis laiendati õnnetujuhtumite vastu kindlustust puu- ja metallitööstuse väikeettevõtetele. Haigus- ja emadekindlustus hõlmab 40% rahvast. Fondid on stabiilsed ja kassade varandused suurenesid. Lisakindlustus tiisikuse vastu näitab kasvu. 1934. a. oli 470.000 tiisikuse vastu kindlustatut. On olemas 100 kassat ja 5 üksteisele järgneva aasta jooksul antakse abi 540 päeva jooksul.

Hispaanias tehti peamiselt administratiivseid ümberkorraldusi ja eeltöid laiaulatusliku sotsiaalkindlustusseaduse koostamiseks. **L.-Aafrika Unioonis** hakkas kehtima õnnetujuhtumite vastu kindlustamise seadus, mille järgi seni sed abistamismõnnumid palju suurenesid.

Tšehhoslovakkias hakkas täiesti kehtima haiguse, emade, invaliidsuse, vanaduse ja järelejäänute kindlustus. Haiguskindlustusfondi maksetakse 5% palgast. Vanaduskindlustuses tehti mõningaid paremusi ja vähendati lese vanaduse ülemmäära, millal ta abi saab, 65 aastalt 60-ni. Haigekassa liikmete arv näitab jälle tõusu, mis kriisi tõttu oli hakanud langema. 1930. a. oli 2,445,000 haiguse vastu kindlustatut. Ametnike invaliidsuse, vanaduse vastu ja järelejäänute kindlustuses tehti paremusi, ja sinna kuulus 330,700 isikut. **Vene** ametiühingute keskuühingute kesknõukogu valitseb sotsiaalkindlustust 1933. a. saadik. Käitised maksavad kindlustusmaksud. 1935. a. parandati haiguse- ja arstiabi. Arstiabiiks anti välja 1,483 miljonit rubla. Sanatooriumides ja ravilais said viibida tervise

kosutamisel 1,788,000 töolist. Stahhanovlastele suurendati soodustusi esmajärjekorras puhkekodudesse pääsmiseks, samuti suurendati ajutiselt töövõimete, emade ja vaestelaste kaitset, las-

teadadele läheb $\frac{1}{4}$ palgasummast, ning teostati rida paremusi perekonnaabirahades, haigusabi normes sünnituse puhul antavat abistamisaega tõsteti 6 nädalalt 8 nädalani.

Rahva tervise ja elu kaitsevahendeid.

L. Johanson.

Eesti töoliste majanduslik ja sotsiaalne olukord nõuab parandamist. Oleme toonud andmeid ja arve töoliste palkade, korteriolude, haigestumiste ja õnnetusjuhtumite arvu kohta. Neist andmeist ja arvudest peegeldub: alatoitlus, korterikitsikus, vaesus. Tuleme meele ka suremuse statistikat, võtame selleks „Eesti Statistikas“ nr. 181 avaldatud andmed, mille järgi 1935. a. suri 1000 kohta 14,9. Kui võrrelda Eestit 1934. a. teiste riikidega, saame järgmise pildi: 1000 kohta suri Eestis 14,1, teistes riikides vähem — Hollandis 8,4, Norras 9,8, Daanis 10,4, Saksamaal 10,9, Helveetsias 11,3, Rootsis 11,3, Belgias 11,7, Inglismaal 12, Austrias 12,6, Soomes 12,9, Itaalias 13,1, Tšehhoslovakkias 13,2, Lätis 13,9 jne. Eestist suurem suremus on Prantsusmaal — 15,1. Hispaanias — 15,9. Rumeenias ja mõnes teises Euroopa riigis. Suremus Eestis näitab tõusu. Eriti suur on suremus rinnalaste keskel (1935. a. 90,80 — 1000 kohta), mis kahtlemata on tingitud vanemate viletsast majanduslikust ja sotsiaalsest olukorrast. Samal ajal, kus andmed näitavad rahva raugastumist, ei ole Eestis keskmine eluiga pikem kui 56,36 a.: meestel 53,12 ja naistel 59,60, kuna Hollandis on keskmine eluiga 62,70, Norras 62,40, Rootsis 62,25, Daanis 62,75, Helveetsias 61,15 ja Saksamaal 57,34.

Eesti Statistika nimetab suremust soodustavate põhjuste hulgas

rahvastiku madalat elustandardit.

peamiselt vaesematel kihtidel, ja seoses sellega halbu tervishoiutingimusi,

halbu tervisojulisi töötingimusi,

eriti tööstuses, mis põhjustab sotsiaalsete haiguste, eriti tiisikuse, levimist ja meeste kõrget suremust. Sellele lisaks liigset alkoholitarvitamist, siis veel ebasoodsaid looduslikke elamistingimusi.

Perekondade raske sotsiaalne olukord on tingitud kõigepealt — madalast töötasust, mille ostujõud elumaksumuse tõusu tagajärjel on pidevalt langenud, korterite puudusest, viletsusest ja kõrgest hinnast ning tervishoiuvastastest töötingimustest, mille tulemuseks on haigestumiste rohkus, enneaegne invaliidsus ja vananemine.

Meil on majanduselus esile tunginud hinnapoliitika, kuid tagaplaanile jäänud sotsiaalpoliitika, hoolimata tüttervise ja teiste kongresside ilusatest otsustest. Kapitalide tulu on tõusnud töötasude arvel.

Statistika tõendab, nagu isegi ERK-i avalikul koosolekul peetud referaadis H. Reiman kokkuvõtte tegi, et madalad palgad on kahjulikud nii rahvastiku-poliitiliselt kui ka rahvamajanduslikult, sest nad pidurdavad rahvarvu kasvu, tõkestades sündimist ja edendades suremist; halvavad rahva töövõimet, esiteks alatoitluse ja viletsate korteriolude mõjul ja teiseks töötahte hävitamise teel; piiravad siseturu mahtu, hoides madalal elustandardit, mis mõjutab eriti põllumajanduslikku toodangut. Samal koosolekul pidi ka statistik H. Reiman konstateerima, et Eestis on töoliste palgad madalad, et kõigil ülaltoodud põhjustil on tarviline

riiklik aktiivne palgapoliitika. Eestis on riiklik aktiivne palgapoliitika hädavajaline, on vajaline ka palgamiinimumi maksmapanek.

Töölised oma kongressidel ja konverentsidel on korduvalt püstitanud nõudmisi oma sotsiaalse olukorra parandamiseks. Seda tegi haigekassade kongress, vastavad otsused võttis üksmeelsest vastu ka töölisvanemate ja tööliste valijameeste konverents 23. mail Tallinnas, kus oli osavõtjaid üle terve riigi ligi 400. Täie õigusega konstateeris konverents seda tõsiasja, et kuigi majanduslik tõus peab avalduma ka palkade ostujõu suurenmises, siiski meil on olukord kujunenud teisiti, kuna tööliste töötasu püsib 1930. a. tasemel ja elumaksumuse tõusu edasikestmine viib töölise reaalteenistuse veelgi madalamale. Püsi sügav kuristik Eesti ja teiste Põhjamaade töölispalkade vahel ning

Eesti tööline jääb ilma tasust, mis vastaks tema töö väärtusele.

Konverents kinnitas ka, et selle olukorraga saab seda vähem leppida, et

töölise töö tootlikkus on Eestis järjekindlalt tõusmas.

Mujal võivad töölised oma palgaolude ja töötingimuste parandamiseks kasutada

ühinemis- ja streigivabadust, et sõlmida kollektiivlepinguid. Ka meil on põhiseaduses ette nähtud ühinemis- ja streigivabadus, kuid tegelik elu on siin takistusi ette veeretanud. 1929. a. alates on kehtiv ka

kollektiivlepingute seadus, mis sisaldab kokkulepet ühelt poolt töoliste ühingu või mitme ühingu ning teiselt poolt tööandjate ühingu või mitme ühingu või üksikute tööandjate vahel töölepingute tingimuste kohta, millistele peavad vastama töölepingud

asjaosaliste isikute vahel. Tegelikult on kollektiivlepingute seadust saadud vähe kasutada, kuigi kõige mõjuvamaks abinõuks tööliste olukorra parandamisel on nende organiseeritud palgavõitlusega saavutatud kollektiivleping.

1935. a. püüdsid töölised streikide abil oma seisukorda parandada. Tol aastal oli streike 27, mis puudutas 423 käitist 5043 töölisele. Streigi põhjuseks oli 24 juhul palganõudmine. Nõudmised rahuldati täieliselt 28,3%, osaliselt 42,8%, rahuldamata jäi 28,9%. Palgavõitlust juhtis kutseühing. Ei saa ütelda, et need palgavõitlused oleksid suurel määral ühiskonna rahu häirivad või liialdatud olnud. Selle vastu kõneleb juba nõudmiste täitmise %, hoolimata sellest, et Eesti tööliste kutseühingud ei olnud kuigi tugevad.

Siis tuli kutseühingute keskliidus muudatus: valitud juhatusliikmed asendati sisekaitse ülemä poolt nimetatutega. Ja 1936. a. näitab statistika järgmist:

Streike oli (enne muudatusi keskliidus) 16, streigist puudutatud ettevõtteid 56, streikijate arv 2539. Tööliste nõudmisi rahuldati täieliselt ainult 2,6%, osaliselt 81,4%, rahuldamata jäi 16,0%. Suurim streik oli „Kiviolis“, kus tööliste nõudmisi ei rahuldatud, kuna kõik teised streigid lahendati asjaomaste poolt otseselt läbirääkimiste teel.

Arvesse võttes oma- ja välismaa kogemusi, mille järele tööliste olukorra parandamisel on mõjuvaimaks teguriks nende ühistunde, solitariteedile rajatud isetegevus, pidi töölisanemate konverents ka 23. mail otsustama, et

tööliskonnale tuleb võimaldada organiseerumist demokraatliku omavalitsuse alusel,

toonitades, et „mingit hooldamist tööliskond oma kutseühinguis ei vaja, vaid soovib demokraatlike põhimõtete säilitamist kutseühingulisel elus. Kutseühingute keskliidus peab jalgale seatama tööliste omavalitsuse, selleks on edasilükkamatult vajaline keskliidu põhikirja põhase kongressi kokkukutsumine. Tööliskonna huvide ja omavalitsuse põhimõtte seisukohalt puudub vajadus erilise kutseühingute seaduse kehtimapanekuks“.

Konverents kinnitas, et „ainus tee tööliste olukorra oluliseks parandamiseks on vaba palgavõitlus vabade kutseühingute juhtimisel“.

„Selleks vajalised vabadused, streigi ja organiseerimise vabadus, peavad olema igal juhtumil kindlustatud vahariigi põhiseaduses.“

„Tööandjate ja tööliste vahekorjade korraldamine peab sündima nii, et tööline oleks kaitstud tööandja ülevõimu vastu ning et mõlemate poolte vahel valitseks täieline üheõiguslus. Selleks on vajaline, et tööandja ja töölised asuksid organisatsioonidevaheliste kokkulepete teele teiste Põhjamaade eeskujul.“

Konverents oli täiesti teadlik sellest, et palgamiinimumi maksmapanek seaduseandjatele teel võiks kasu tuua ainult niisugustele tööaladele nagu kodutöö jne.

Töötülide lahendamise komisjoni senise te-

gevuse kohta konstateris konverents, et see „oma sundotsustega mõjus palgatõusule takistavalt ega suutnud kooskõlastada palkumaksumuse tõusuga, rääkimata reaalpalka tõstmisest.“

Tööaja suhtes,

mida nüüd ületundidega pikendatakse, kuigi makse on 8-tunnilise tööpäeva seadus, leidis konverents, et meil tuleb asuda

tööaja lühendamisele ja 40-tunnilise tööpäeva teostamisele töötasu vähendamise teel.

See nõudmine on paljudes riikides leidnud juba teostamist ja annud nii töövõime kui ka rahvatervishoiu seisukohalt häid tagajärgi. Terves maailmas püsib tänapäeval liikumine — tööliste tööpäeva lühendamise suunas. Iga nädal toob uusi teateid tööpäeva lühendamise kavatsusist ja nende teostamisest, samuti ka

palgalise puhkeaja võimaldamisest,

mille kohta konverents otsustas, et — palgalist puhkust, mida praegu saab vaid osa töölisi ühe nädala ulatuses, tuleb anda kõigile töölisele. See puhkus peab kestma järjest 12 ööpäeva. Palgalist puhkust tuleb anda puhkuseks tegeliku teinistuse alusel, kuna praegu jäetakse sageli puhkus andmata ja maksetakse selle asemel pühade eest tasu.

Palgalise puhkeaja pikendamise vastu on Kaubandus-tööstuskoda asunud eitavale seisukohale, tuues selle vastu kulusid, mis see tööstusele tekitab. Sealtpoolt aga võidakse iga reformi vastu. Eesti tööstus on küllalt võimeline mitte ainult palgalise puhkeaja pikendamiseks, vaid ka töötasu tõstmiseks ja uute sotsiaalkindlustuste kulude kandmiseks, mis on vajalik —

vanade, invaliidide ja järelejäätavate kindlustamiseks,

mida ka töölisanemate kongress kiireks tunnistas.

Kongressil kirjeldati väga kujukalt (Kreenholmi esindaja Mölder) seda seisukorda, milles viibivad praegu vanad ja töövõimetud töölised. Sotsiaalminister tõi andmeid vanaduse vastu kindlustamise kulukuse, ooteaja, sammete ja pensionäride hulga kohta nende kalkulatsioonide alusel, mis ministereeriumis on koostatud. Need andmed ei olnud kuigi soodsad. Tahaksime loota, et need kalkulatsioonid siiski lõplikud ei ole, vaid et neis siiski muudatusi on võimalik teha. Tähelepanu ka, et uus seadus, kui see teoks saab, ei lahenda seniste vanade ja invaliidide küsimust, vaid peab arvestama ooteaega ja sissemakset. Kui see nii on, siis tuleb küll otsustada

seniste vanade ja invaliidide kindlustamine eriseadusega, nagu me sellest ka juba kirjutanud oleme.

Haiguskindlustuse kohta asus konverents seisukohale, et seda tuleb laiendada kõigile töölisele ja teenijale, ka kodutöölisele, jättes haigekassadele senise omavalitsuse, haiglate, sanatooriumide ja muude raviasutuste ning vabamuügi-apteekide avamise õiguse. Sadamatöölise sotsiaalkind-

lustus tuleks aga teostada juba enne üldise kindlustuse ulatuse laiendamist.

Laste abiraha

maksmine ei ole Eestis eratööstuses kuigi laialdane. Iga aastaga on perekonnaabiraha saajate tööliste arv vähenenud.

Said perekonnaabiraha suurtööstusis, eraettevõtteis:

(% tööliste üldarvust):	Mehed	Naised
1936	7,9	3,5
1935	8,7	2,6
1934	11,4	4,3
1933	13,6	5,5
1932	16,4	5,9
1931	15,3	6,1
1930	19,7	6,9
1929	16,0	7,1

Ka riiklikes ettevõtteis on perekonnaabiraha saajate arv iga aastaga vähenenud: 1930. a. oli saajaid: mehi 38,6 ja naised 2,9, 1934. a. mehi 32,4 ja naised 0,7, 1936. a. mehi ainult veel 14,9 ja naised 0,4 protsenti tööliste üldarvust. Eraettevõtteis sünnib perekonnaabiraha maksmine töösturi poolt vabatahtlikult, kuna vastasel korral tuleks temal palkasid üldiselt tõsta.

Riiklikes ettevõtteis on lasteabirahade maksmiseks seadus, mis dekreediga 1. IV 1935. a. muudeti, ära jättes abirahamaksimise tööliste naise pealt, kuna laste pealt aga hakati maksta abiraha progressiivsete normide järgi: esimene laps 25 s. ja iga järgmise pealt 5 s võrra rohkem päevas. Varem makseti naise pealt 25 s. ja iga lapse pealt 15 s. päevas. Ka on lasteabiraha maksimisele kaotatud palgaülemäärad.

Kuna lasteabiraha maksimisest vabanemiseks ei ole eratöösturi huvides lasterikaste perekondade toitjate töölopidamine, siis ei saa seda korraldust ka lasterohketele perekondadele alati kasulikuks pidada. Seepärast on üles kerkinud lasteabiraha maksimisele kompensatsioonikassade asutamise küsimus,

mida konverents soovib teostada haigekassade juures.

Konverents pööras tähelepanu ka tööliste elu ja tervise kaitsmisele,

mille kohta puuduvad praegu tööstuskäitises vastavad määrused. Need määrused tunnistati kiireks, näib, et nende maksmapanekuks ei tohiks takistusi olla, määrused ise on juba 1929. a. alates projektina olemas. 1929. a. takistas nende maksmapanekut valitsuse kriis, hiljem jõudude vahetamine parlamendis. Nüüd neid takistusi ei ole ja valitsus võib toimida vabalt, arvestades vaid oma seisukohti ja otstarbekohasust.

Õnnetusjuhtude ja haiguste vähendamiseks tuleb tööstusettevõttele püstitada tervishoidlike ja tehnilisi nõudmisi, mida nad täitma peavad.

Nõuti ka

tööliste korteriolude parandamist,

vakavindla riikliku ja kogukondliku ehitus-

poliitikaga. Eriti linnades ja tööstuskeskuses tuleb asuda vajalisel määral väikekorterite ehitamisele töölisile. Rahva tervishoiu huvides on see küll esmajärgulise tähtsusega ülesanne.

Konverents nõudis

töökaitse seaduste täitmisele kindlamat järelevalvet

ja kategooriliste abinõude tarvitusele võtmist nende seaduste rikkumise vältimiseks. Konverents ei pidanud õigeks järelevalveasutuste tegevuse tagasitõmbumist töösturite pealekäimisel. On tööstureid, kes ei taha üldse tööinspektorit näha. Tartus korraldati töösturite poolt tööinspektorite vastu päris ristisõda ainult seepärast, et tööinspektorid asusid töökaitse seaduste täitmist nõudma. Võeti tarvitusele isegi poliitilised kahtlustamised. Töösturid, kes tunnevad ennast küllalt võimsaina, püüavad sageli ametnike türranniseerida, mida ei saa lubatavaks pidada.

Konverents tunnistas, et

kõige raskemaks kuriteoks tuleb pidada töökaitse seaduste rikkumist,

kui kuritegu elava tööjõu vastu ja tuleb ette võtta kõige kategoorilisemad abinõud sellase kuritegevuse põhjalikuks väljajuurimiseks. Järelevalvet tuleb kõvendada ja kuritegu valjult karistada.

Konverents leidis, et ettenägeliku poliitikaga tööpuuduse vastu võitlemisel peab võitlema juba tööpuuduse võimalike põhjuste vastu nende ilmnemisel. Tõepoolest on aga kriis, mis perioodiliselt tabab maailma-majandust, sõltub mitte ainult ühe riigi majanduselu juhtimisest, vaid terveist praegu maailmas valitsevast kapitalistlikust valmistusviisist. Sageli ei aita ühe riigi ettenägelikus siin kuigi palju, kui turud ummistuvad ja tuleb valmistada lattu või jälle produktiooni vastavalt vähendada ja sellega tekitada tööpuudust. Kriisipäevil kõneldi väga palju plaanimajandusest, kuid tänapäeval leiame riikides siiski vähe plaanikindlust majanduselu korraldamisel. Ka nüüd sõltub kõik: nõudmisest ja pakkumisest. Tööturu korraldamine ei taha ka mahtuda tänapäeva raamidesse. Võimaliku tööpuuduse tagajärgede vähendamiseks jääb ka lähemas tulevikus paratamatult — avalik tööde korraldamine ja

tööpuuduse vastu kindlustamine,

mille teostamisele ei saa asuda kriisi ajal, vaid seda tuleb teha juba „kõrgkonjunktuuri“ päevil.

Kutsevalik

vajab nõuannet ja seda tuleb korraldada, kuid mitte nii väga tööpuuduse vastu võitlemise seisukohalt kui just — professionaalse kõlblikkuse huvides. Raske on ennustada, kuhu alale kümnete aastate pärast enam tööjõudu vajatakse. Elu ja ta nõudmised muutuvad järjest. Tehnika areneb ja muudab inimtööjõu kasutamiseviise.

Kutsevaliku nõuannet on tarviline seepärast, et kuigi igast tööprotsessist võtab osa

töölise terve organism, kuid siiski iga kutse seab erinõudeid üksikuile organeile ja nende süsteemidele. Igal tööalal on omad mitmesugused professionaalsed tegurid, mis mõjuvad ühes või teises suunas organismile. Töölise organism peab vastama tööle, selle teostamisele, olukorrale ja tingimusele, kus seda tööd tuleb teha. Juhuslik kutsevalik, mis ei vasta selle inimese tervisele, toob raskeid tagajärgi töölisele, aga ka valmistusele. Seepärast tuleb kutsevalikul teostada — kutse loomulikku valikut, mis aga kahjuks ka praeguses ühiskonnas ei ole alati kuigi teostatav. Siin ei ole õpilasel sageli valikut, siin ei tunne ka ettevõtja huvi töölise tervise vastu. Professionaalse konsultatsiooniga, kutsevaliku nõuandega on meil juba tegeldud. Seda tuleb siiski jätkata ja välja arendada niipalju, kui see antud oludes on võimalik. Tööliskoja rakendamist kutsevaliku nõuandele tuleb pooldada, kuid tööpuuduse vältimise seisukohalt ei ole sellel tähtsust.

Tööturu uurimust

võib korraldada, ilma et sellel tegelikult elus praegusel ajal kuigi suurt tähtsust oleks.

Võitlus sotsiaalpoliitika ümber.

Sotsiaalpoliitilised saavutused on praeguses ühiskonnas võitlevate klasside jõuvehkordade tulemus. Kus tööliskond on tugevaimini organiseeritud, on sotsiaalpoliitilised tulemused paremad. Tüübilisem sotsiaalpoliitika võitlusareen avaneb ühiskondliku elu vaatlajale tänapäeva P.-A. Ühendriiges, N.-n. N. J. R. A. seaduseandlus tühistati kõrgema kohtu poolt. Kohus kaitses suurte rahamagnaatide huvist. Hiljem oldi sunnitud N. J. R. A.-t päästma täiendava seaduseandlusega ja lõpuks oli president sunnitud kõrgema kohtu vanameelse kangekaelsuse mürdmiseks muutma kõrgema kohtu suhtes kehtivat seadust ja osa kohtu liikmeid saatma pensionile.

Tööandjad aga ei lepi nii hõlpsasti ja on asunud nüüd boikoteerima valitsuse relvasutusprogrammi põhjusel, et kõrvaldataks n.-n. Walsh-Healy seadus, mille järele käitised, mis täidavad riiklikke tellimusi, peavad töötama 40 tundi nädalas. Metallitööstusel on praegu kõrge konjunktuur ja tellimuste täitmiseks tahetakse töötada 48 tundi nädalas. Seepärast ei taheta võtta vastu riiklikke tellimusi. Mereministeriumi suured tellimused terasele ja vasele leidsid ainult osaliselt täitmist, ja selle tõttu ei suudeta alata õigeaegselt kahe 35000-tonnilise lahinglaeva ehitamist. See ähvardab paisata segi kogu merirelvastuse programmi. Kardetakse, et tööd laevastike arsenaales New Hamshires ja Portsmouthis võivad jääda seisma.

Mereministerium eelnimetatud asjaoludel on hakanud avaldama survet töömüüjate miss Perkinsile, et ta ajutiselt tunnustaks maksusetuks Walsh-Healy seaduse. Miss Perkins aga ei soostu sellega ja ametiühingute aktiivsem juht Lewis ähvardab sel puhul tõsise vastupanuga ametiühingute poolt.

Konverents võttis seisukoha ka välistöölise sissetoomise vastu,

mitte üldse põhimõttelikult, vaid seepärast, et nende abil surutakse töötasu veelgi madalamale. Kahjuks on välistöölise sissetoomine juba teostatud ja ajalehed konstateerivad tulemusi: põllutöölise palgad langevad 5 kr. jne. võrd kuus.

Vastu võeti ka nõudmine, et töölisnaised, kellel puudub iseseisev sissetulek, või nais-töölised, kel on lapsi, vabastataks kogukonnamaksust.

Lõpuks kiitis konverents üksmeelselt õigeks tööliskoja senised seisukohad ja algatused, ning avaldas lootust, et tööliskoda jääb truuks oma senisele põhimõttele, seistes tööliskonna ühiste huvide valvel, tegutsedes tihedas koostöös oma valijatega ning arvestades vabade kutseühingute seisukohti.

Töölisvanemate konverents valgustas Eesti töölisklassi praegust olukorda, kuid püstitas ka nõudmised, mis tuleksid täita töötava rahvaosa majandusliku, kultuurilise ja sotsiaalse taseme tõstmiseks ja õigusliku korra säilitamiseks.

Nii jätkub võitlus valitsuse ja tööandjate kangekaelsuse vahel, kuid sellane boikott näib, et tööandjad oma huvide kaitsel ei kohku millestki tagasi ja isamaalsus on neil sõnakõlksuks.

Missugust jõudu omavad Ameerikas töölised, näeme järgmisest andmest: P.-A. Ühendriikide ametiühingute liidul oli möödunud aasta augusti lõpul 3.586.567 liiget ja viimasel kongressil oli tähtsaimaks arutlusaineks tööstusharu organisatsioon. Ametiühingute keskkliit on vana kutseala ühingute pooldaja ning seni pole suudetud organiseerida laiu suurtööstustöölise masse. Keskkliidus on küll nii kutse kui ka tööstusharu organisatsioone, kuid esimestel on seni olnud enamuse. Vanameelsema voolu juhiks on senine esimees Green ja tööstusharuorganisatsiooni tuliseks eestvõitlejaks on kaevurite liidu sekretär Lewis. Organisatsiooniline tüli on arenenud nii kaugele, et tööstusharuorganisatsioonid Lewise juhtimisel asutasid keskkliidus oma komitee või koostöö keskkoha, lühendatult C. J. O. Lõhe arenes ja nüüd on öieti keskkliidust eraldunud C. J. O. Lewise juhtimisel. See liikumine haarab 14 organisatsiooni umbes 1,5 mil. liikmest. Lewis läikab viimasel ajal loorbereid massiliste ja võidukate palgaliikumiste alal. Autotööstuses võidetud streigis mängis ta peaosa ja sellele järgnes suur terasetöölise palgaliikumine, hõlmates 550.000 töölise, mis töötab lõppeda töölise võiduga, ilma et töölised streigile asuksidki. Kõikide märkide järele kasvavad tööstusharu organisatsioonid kiiresti ja nähtavasti pole aeg kaugel, kus kogu P.-A. Ühendriikide ametiühinguline liikumine asub tööstusharu põhimõttele. Kongressil selle tõttu võeti vastu tagasihoidlikke ja lepitust soovitavaid resolutsioone.

Ameerikas on tuntud streigimurdjate armee ja erapolitseinike karjad rikaste rahamagnaatide teenistuses, kes tarvitavad pisaragaasi ja masinrelvi streikide puhul tööliste vastu. Nende tegevuse uurimiseks oli juba varem asutatud n.-n. La Follette komitee ja selle komitee tööd edukaks jätkamiseks otsustati anda 200.000 dollarit.

Keskliidu liitumist rahvusvahelise ametiühingute liiduga peeti tarviliseks ja anti juhatusele täielised volitused liitumise teosta-

miseks, kui kõik tarvilised põhimõttelised küsimused on selgitatud. Parema kontakti loomiseks internatsionaaliga peeti soovitavaks, et Green ise sõidaks Genfi eelolevale rahvusvahelisele töökonverentsile. Pan-Ameerika ametiühingute liitu peeti koostöö mõttes tarviliseks kõikide Ameerika ametiühingute vahel.

Võitlust fašismi vastu otsustati jätkata endise visadusega, samuti Saksamaa kaupade boikotti.

Meremehed ja töötulide seadus.

Töötulide lahendamise seadus lülitas välja ametiühingud tööliste esindajaina ja asendas need töölisvanematega või tööliste poolt eriliselt volitatud esindajatega. Sama seaduse § 2 järgi käitis, mille kohta ei ole maksev tööstuslike käitiste töölistkonna asutuste seadus, volitavad töölised oma esindajaiks neid, keda nad soovivad, andes selleks kirjaliku volituse, kusjuures volitus loetakse kehtivaks, kui sellele on kirjutatud alla vähimalt 50% käitise töölisist. Töölise allkirjad volitusel tunnustab õigeks kas tööandja, tööandja ase-täitja, tööinspektor, valla-, alevi- või linnavalitsus, notar või Eesti konsul.

Tavaliselt tööstuslikes käitistes tullakse kuidagi kehtiva seaduse järgi toime, kuid erilisi raskusi tekitab uus kord meremeestele. Meremehed sõidavad kõikidel maailma meredel ringi ja mõni laev ei tule üldse paari aasta jooksul kodumaa sadamaisse. Kui tekib töötuli laevaomanike ja meremeeste vahel, siis ei saa ametiühing esindada meremehi, hoolimata sellest, et ühingul on selleks peakoosolekute ja laevameeste volitused kas või kirjalikult. Meremehed peavad selleks eriliselt kirjalikult volitama oma esindajad ja allkirjad laskma teostada. Töötuli puhul kodu-sadamais viibivate laevade meeskondadel on muidugi allkirjade teostamine hõlpsam, kuid raskusi tekitab kaugesõidu-laevade meeskondade allkirjade teostamine. Kõigepealt on kirjavahetus sageli aegaviitev ja aadresside muutuste tõttu raske. Teiseks võivad laevakaptenid sihilikult teha mitmesuguseid raskusi allkirjade teostamisel. On juhtumeid ette tulnud viimases meremeeste töötulis, kus kaptenid on kunstlikult veeretanud ette iga-suguseid takistusi, et mehed ei pääseks maale konsuli juure või saatkonda allkirju teostama. Õnneks viimases töötulis ei tulnud just sellaseid juhtumeid palju ette, sest ka laevajuhid ise olid samal ajal huvitatud mees-

kondade palganõudest ja nende kutseühing esines samal ajal laevaomanikele palgakõr-genduse ettepanekuga. Lõpuks, kui mere-mees on pääsnudki konsuli juure, siis pole konsulil sageli meie uutest sotsiaalseadustest aimugi. On tulnud ette juhtumeid, kus konsul raputas pead ega tahtnud allkirju teostada. Kui samal ajal laevjuht veel kiilu vahele tabab, siis võib kujutada ette, milliste raskustega tuleb meremeestel võidelda ainult allkirja teostamise pärast. Lõpuks, kui oletada, et kõik konsulid on sajabrotsendiliselt heatahtlikud meremeestele ja uute sotsiaal-seadustega kursis, siis jääb ikkagi üks suur puudus, mida ei ole nii hõlps kõrvaldada — nimelt pole meie konsulaarvõrk kuigi tihed, ja kui laev ei sõida juhtumisi linnadesse, kus konsul või saatkond asub, siis võivad jääda kogu meeskonna allkirjad teostamata, kui kapten ses suhtes „streigib“. Muidugi ripub siin palju meeskonna agarusest ja organiseerimisest, et kaptenit sundida allkirju teostama. Kuidas mõne laeva meeskond sundis tõrkuvat kaptenit allkirju teostama, sellest kõnelevad meremehed huvitavaid lugusid. Seadust peaks ses osas küll painduvamaks muutma, et sel-lastel aladel, nagu merendus, ei tuleks asja-tuid sekeldusi ainult allkirjade teostamisega. Samuti võtab § 19 meremeeste ühingu usal-dusmeestel võimaluse laevades aktiivselt te-gutseda palgavõitluse puhul. Seaduse järgi streigi õhutamise on keeldud isikuil, kes ei ole töötajad käitises, kus on tekkinud töö-tuli. Meremeeste palgavõitluse korraldus oma erilise iseloomu tõttu just vajab eriti kiiret sidet kõikide laevade meeskondade vahel, samuti laevade sidet ühise keskkoha — ame-tiühinguga. Kui seaduse tähest tahetakse täp-selt kinni pidada, siis muutub meremeeste streik raskelt organiseeritavaks, kui mitte võimatuks.

J. M.

Töölise elukorter ja puhtus.

Kortereis, mis ei vasta tervishoiunõudeile, kannatab inimese tervis. Korteri eest hoolitsemine tähendab tervise eest hoolitsemist. Ka halva korteri võib korras ja puhta hoida.

Korter oleneb: hoone ehitusest ja korteri sisustusest.

Eluhoone katused, seinad, laed, põrandad, aknad, uksed, ahjud, kõrvalruumid, trepid ja

õu — peavad korras olema. Selle eest peab hoolitsema hoone omanik, aga ka administraatiivvõim, kohalik omavalitsus ja riigivõim oma määrustega.

Korteri sisustus oleneb ta elanikust. Ka korteri sisemise seisukorra kohta on mõnes riigis määrused maksmas.

Korteri seinad, laed ja põrandad olgu puhtad. Seinad olgu kas lubjatud,

värvitud või puhtalt tapetseeritud. Kus on ämblikuvõrke, seal ei ole puhtust. Seintes pesitsevad sageli putukad ja parasiidid. Neid tuleb hävitada. Seinte praod tuleb kaotada, seinad tolmust puhastada. Seinte karniisid, pildid ja ilustused olgu tolmust ja mustusest puhtad.

Seinte ja lagede lupjamine peaks sündima iga aasta kord ja iga kord pärast nakkushaigusi.

Põrandaid tuleb järjekindlalt pesta.

Aknad, mis on mustad ja tolmused, lasevad valgust 30—50% vähem läbi kui puhtad aknad. Aknaid tuleb sageli pesta ja kuivatada.

Õhuakna kaudu lastagu iga päev värsket

õhku tuppa. Aknalauad ei tule hoida mingeid asju ega sööginõusid. Aknakardinad olgu puhtad.

Ahju peale ei või lasta tolmu koguneda, see rikub õhku.

Voodi tuleb kohe pärast ülestõusmist korda seada. Riietes voodis lamamine ei ole lubatav. Voodi all ei tule hoida mingeid asju, nagu saapaid, musta pesu jne.

Koridore, treppe ja (kõim)laid tuleb alati korras hoida ja iga päev tuulutada. Ei tohi koridoris hoida majakraami.

Korteris, koridoris jne. hoitagu õhk puhas. Korteris võiks olla vaid elamiseks tarviline kraam, ülearune kolu tuleb ära koristada. Õu hoitagu puhas.

Kreenholmi haigekassa.

6. märtsil 1913. a. vabrikute ja tehaste selts (С. Петербургское общество фабрикантовъ и заводчиковъ) teatas ringkirjaliselt nr. 210

all kõigile oma liikmeile, ka Kreenholmi vabriku valitsusele, et 23. juunil 1912. a. on keisri poolt kinnitatud tööliste kindlustuse

Ülevaade Kreenholmi haigekassa operatsioonidest

Aastad	Liikmete arv	Registreeritud haigete arv	S I S S E T U L E K							K o k k u
			Eelmise aasta järelejääk	1% töolistelt ja vabriku valits. juuremaks	%%	E. T. Kinn. Ühisuse tagasimaks	Vabr. valits. avanss	Tagavara-kapit. võetud	Teised väikesed sissetulekud	
1915	1/IV 997	4879	—	t. 22.675.07 v. 15.116.67	—	—	3.50.—	1.785.21	12.—	43.168.95
1916	8884	4219	820.90	t. 37.186.96 v. 24.791.28	64.26	—	2.300.—	—	7.02	65.170.42
1917	9050	3954	8.864.05	t. 82.117.10 v. 65.791.12	982.55	—	—	—	13.86	157.768.68
1918	6424	1285	47.016.13	t. 49.461.13 v. 41.888.50	—	—	2.809.46	—	—	141.171.22
1919	2726	1098	25.053.15	t. 47.010.86 v. 34.783.64	2.588.87	—	3.036.52	5.755.44	—	118.228.48
1920	1/I 2302	1654	20.827.41	t. 218.755.89 v. 218.755.89	1.282.35	3.899.54	—	—	400.—	463.921.08
1921	2205	453	91.863.34	t. 277.785.84 v. 277.785.84	5.627.89	56.563.85	—	—	671.20	710.297.96
1922	1611	1030	275.245.31	t. 570.093.01 v. 570.416.01	27.331.23	58.184.71	—	—	—	1.501.210.27
1923	2357	2361	688.244.74	t. 950.368.54 v. 950.848.54	60.912.84	150.552.25	—	—	135.—	2.801.061.91
1924	2875	2176	1.029.366.13	t. 872.496.47 v. 872.741.46	46.678.33	134.631.06	—	93.213.94	228.—	3.049.355.39
1925	2817	3338	1.023.242.65	t. 1.214.826.34 v. 1.214.826.34	46.091.98	305.342.52	—	319.836.28	449.—	4.124.665.11
1926	3005	2384	824.954.59	t. 1.171.715.23 v. 1.171.715.23	41.280.18	328.189.—	—	20.054.29	319.—	3.558.227.52
1927	2711	3059	9.230.62	t. 14.599.92 v. 14.599.92	462.43	3.529.95	—	—	44.43	42.467.27
1928	3011	2582	11.509.82	t. 14.658.76 v. 14.653.42	210.57	4.178.35	—	—	3.30	45.210.22
1929	2636	3638	16.127.45	t. 14.578.79 v. 14.578.79	460.30	4.384.42	—	11.710.70	3.41	61.843.86
1930	2968	2841	5.854.31	t. 15.369.93 v. 15.369.93	613.79	3.438.90	—	921.82 Str. k. 40.—	2.05	41.610.73
1931	2967	1834	6.419.84	t. 12.876.66 v. 12.876.66	402.29	3.232.15	—	—	—	35.808.01
1932	2312	1190	8.418.37	t. 11.285.51 v. 11.285.51	507.39	1.316.33	—	—	26.34	32.839.35
1933	2253	1083	13.246.18	t. 10.307.07 v. 10.307.07	691.74	1.595.50	—	—	121.34	36.268.90
1934	1988	2660	14.778.93	t. 13.930.29 v. 13.930.29	410.11	3.884.86	raamat. 1.166.27	5.882.44	271.63	54.254.82
1935	2543	2738	11.478.65	t. 14.919.47 v. 14.919.47	7.03	3.384.38	504.59	—	553.62	45.767.21

seadused: haiguste ja õnnetusjuhtumite vastu, mille teostamiseks vabrikute ja tehaste juures tuleb asutada haigekassad, ja paneb ette aegsasti tutvuda seadustega ja kirjale lisatud normaalpõhikirjaga, et selleks ajaks olla valmis, kui kaubandus- ja tööstusminister annab käsu avada haigekassad.

Täpseid andmeid selle kohta, millal Kreenthalmi vabriku valitsus hakkas asutama oma haigekassat, arhiivis ei ole. Arvatavasti on mõned paberid kaduma läinud, kuid on näha, et esimene kuulutus tööliste ja ametnike volinike valimiseks avaldati 26. novembril 1914. a. Kuulutuse põhjal 1914. a. 2. detsembril valiti 10.386 tööliste ja ametnike poolt 90 volinikku.

Kes olid esimesed volinikud, kes valiti juhatusse, ei ole teada, kuid 25. jaanuaril 1915. a. valiti erakordsel volinike peakoosolekul revisjonikomisjoni: Juhan Gulbe, Jaan Priimets, Gustav Eichler, Jakob Vorontsov ja August Schiffer.

Haigekassas olevast päevapildist, mis on

kuuldavasti ülesvõte esimesest juhatuses, on näha, et juhatuse koosseisus oli: 6 koosolekul valitud liiget, nimelt: L. Vaarmann, M. Danilov, A. Kaev, M. Gerasimov, A. Suurkaev ja K. Kippar ja 5 vabriku valitsuse poolt määratud isikut: A. Issakov, P. Beck, N. Vistinghausen, V. Rogov ja H. Hermann.

Esimeseks asjaajajaks valiti D. Sinovjev ja ametnik J. Jakobson, kes aga, olles heal kohal, ei soovinud uut pakutud kohta vastu võtta, mille põhjal tehti teine ettepanek sama firma ametnikule Mihkel Mardi p. Tasase'le kes ka astus ametisse 15. veebruaril 1915. a. Peale Tasase on olnud ametis veel mitmed asjaajajad, kuid viimaseks — enne enamlaste sissetulemist — s. o. kuni 24. detsembrini 1918. a., asjaajajaks oli A. Reingard. 24. detsembrist 1918. a. kuni 1. aprillini 1919. a. oli haigekassa tegevus suletud.

Uue tööliste kindlustamise seaduse põhjal, väljakuulutatud septembris 1917. a., vabriku valitsusel ei ole enam õigust juhatusse saata oma esindajaid ja talle on jäetud õi-

alates 1915. aastast kuni 1936. aastani.

V Ä L J A M I N E K				J Ä R E L E J Ä Ä K								
Taga- vara- kapi- talist	Abirahad	Teised kulud	K o k k u	Omas kassas	Panka- des	Vabriku		% pab.	Streigi- kassa	Vallas- vara	K o k k u	
						Kassas	Hoiu- kassas					
1.785.21	37.969.75	2.593.09	42.348.05	820.90	—	—	—	—	—	—	820.90	Rbl
—	46.476.75	9.829.62	56.306.87	365.38	—	2.389.41	6.064.26	—	—	45.—	8.864.05	"
—	99.571.42	11.181.13	110.752.55	1.596.69	—	1.797.63	43.046.81	—	—	575.—	47.016.13	"
—	101.886.98	14.235.09	116.122.07	—	—	—	24.478.15	—	—	575.—	25.053.15	"
5.755.44	76.121.98	15.523.65	97.401.07	349.37	—	831.02	19.067.02	—	—	580.—	20.827.41	"
—	311.678.39	60.379.35	372.057.74	313.43	75.567.28	—	15.192.63	210.—	—	580.—	91.863.34	"
—	320.322.47	114.730.18	435.052.65	10.709.79	230.590.76	32.152.54	802.22	210.—	—	780.—	275.245.31	Mr
—	685.820.83	127.144.70	812.965.53	3.515.73	652.292.23	30.605.56	841.17	210.—	—	780.—	688.244.74	"
—	1.587.189.94	184.505.84	1.771.695.78	61.697.48	910.872.—	53.942.64	882.01	210.—	135.—	1.627.—	1.029.366.13	"
93 213.04	1.682.935.34	249.963.46	2.026.112.74	118.731.45	896.635.50	4.750.86	928.84	210.—	363.—	1.627.—	1.023.242.65	"
319.836.28	2.638.830.91	341.043.33	3.299.710.52	64.710.23	746.047.—	10.203.54	969.82	210.—	862.—	1.952.—	824.954.59	"
20.054.29	2.293.205.23	321.906.—	2.635.165.52	91.835.—	791.232.—	34.434.—	1.018.—	210.—	1.181.—	3.152.—	923.062.—	"
—	27.749.66	8.211.79	30.961.45	682.75	8.960.23	1.201.84	10.68	2.86	57.94	589.52	11.505.82	Kr.
—	25.900.75	3.182.02	29.082.77	1.023.50	14.204.36	215.38	—	2.86	66.63	614.72	16.127.45	"
11.710.70	40.727.51	3.551.34	55.989.55	17.48	5.070.05	75.92	—	—	76.14	614.72	5.854.31	"
921.82	30.977.33	3.251.74	35.190.89	1.165.57	3.401.80	1.192.86	—	—	44.79	614.72	6.419.84	"
Str.-k 40.-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	24.399.59	2.990.05	27.389.64	323.90	7.397.99	28.26	—	—	49.50	618.72	8.418.37	"
—	16.768.77	2.824.50	19.593.27	536.51	12.003.23	7.72	—	—	71.70	627.02	13.246.18	"
—	18.650.68	2.839.29	21.489.97	785.30	13.189.01	29.17	—	—	74.43	703.02	14.778.93	"
5.882.44	33.222.41	3.671.32	42.776.17	1.017.20	8.407.64	162.75	—	—	Raam- kogu 1.77	723.02 raam. 1.166.27 788.95 raam.	11.478.65	"
—	28.390.53	3.524.28	31.914.81	501.11	10.500.—	361.69	—	—	29.79	1.670.86	13.852.40	"

Kreenholmi vabriku haigekassa juhatus.

Seisavad: pahemalt paremale August Anijago — esimehe abi, Konstantin Jõgiste — esimees, Valentin Schnakenburg — juhatuselise liige, Albert Kudeberg — juh. liige. Istuvad: pahemalt paremale Elisabeth Andra — juh. liige, Zinaida Magi — kantselei ametnik-praktikant, Lydia Mangel-Mahon — kantselei ametnik, asjaajaja abi, Joosep Jakobson — asjaajaja. Puudub Viktor Ivanovski, noorem kantselei ametnik — käskjalg.

gus määrata ainult revisjonikomisjoni üks liige nõuandva häälega, sellega siis käesoleval ajal juhatuselise koosoleku seisab koos ainult valitud töölisist ja ametnikest.

Haigekassa tegevuse seisak kestis enamlaste ajal kuni 1. aprillini 1919. a., s. o. veidi üle 3 kuu. Narva linna töökaitse komissari nõudmisel pidid endised töös ja ametis oli-

jad juhatuselise ja revisjonikomisjoni liikmed haigekassa avama uuesti, mille põhjal V. Sammel, J. Gulbe, G. Mägedi ja M. Irak oma koosolekul, 1. aprillil 1919. a., otsustasid alata haigekassa tegevust ja paluda asjaajajaks J. Jakobsoni.

J. Jakobson võttis seekord pakkumise vastu ja algas teenistust 14. aprillil 1919. aastal.

Balti Puuvillavabriku haigekassa tegevusest.

25. aprillil s. a. pidas B. Puuvillavabriku haigekassa oma korralise peakoosoleku.

Pärast koosoleku avamist juhatuselise esimehe Voldemar A do ettepanekul koosoleku mälestab surma läbi lahkunud juhatuselise liiget Johannes J a h u t püstitõusmisega. Selle järele valitakse koosoleku juhatajaks V. A do ja protokollijaks asjaajaja A. Kleius.

1936. a. aruanne, mis paljundatult volinikele kätte saadatud, võetakse vastu ühel häälel.

Aruande järgi oli 1936. a. sissetulekuid:

Liikmemaksudest 2% töötasust: meestelt 9.235 kr. 30 s., naistelt 10.852 kr. 41 s., juuremaksud ettevõttelt 20.087 kr. 71 s., % hoiusummadest 381 kr. 44 s., trükitöödest 3 kr. 45 s. Kokku 40.560 kr. 31 s.

Sellest summast on välja läinud: kassaliikmeile sammteks (48,89%) 19.828 kr. 08 s., perek.-liikm. (29,46%) 11.949 kr. 31 s., valitsemise kuludeks (11,86%) 4.810 kr. 38 s., muudeks kuludeks (0,50%) 202 kr. 49 s., tagavarakapitaliks arvatud (4,95%) 2.008 kr. 76 s.,

ülejääk (4,34%) 1.761 kr. 29 s. Kokku 40.560 kr. 31 snt.

Tagavarakapitali saldo 1. detsembril 1936. a. oli 21.355 kr. 24 s., 31. detsembril 1936. a. oli 25.039 kr. 02 s.

Õnnetusjuhtumite puhul makseti meestele 1.775 kr. 34 s., naistele 763 kr. 50 s., kokku 2.538 kr. 84 snt.

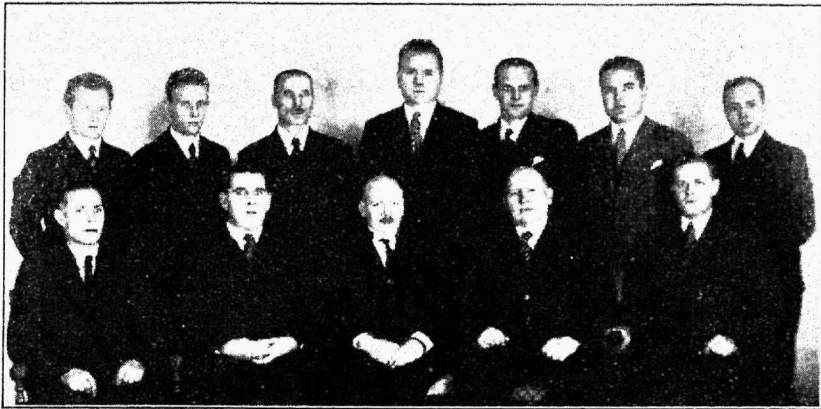
Kassaliikmeid 31. detsembril 414 meest ja 886 naist, perekonnaliikmeid 290 täisealist ja 417 last.

Abiraha makseti kassaliikmeile % töötasust 1-sest haiguse päevast ilma mingi liigituse. Pühade, puhkepäevade ja töökäetustest ajal ei maksetud.

Sünnituste puhul terve palga suuruses ja surma korral 30 terve päevapalga suuruses.

Sündinud on k/liikmeil 13 poissi ja 12 tütarlast, perekonnaliikmeil 10 poissi ja 9 tütarlast.

K/l. haigestumisi oli 914 juhtu: 268 meest 3880 päeva ja 646 naist 10.582 päeva.

Balti Puuvillavabriku haigekassa juhatus 1936. a.

Pahemalt paremale: juh. liige E. Mölder, V. Ado, juh. esimees E. Rosenberg, üsaldusarst Dr. Lane, rev.-kom. esimees R. Vaine. Seisavad: rev.-k. liige Mihkel Onde, A. Birnbaum, juh. liige J. Jahu, rev.-k. l. F. Vaine, asjaajaja A. Kleius, juh. liige K. Soosaar ja rev.-k. liige M. Kant.

P/liikmete haigestumisi oli 1121 juhtu: 278 poisslast, 289 tütarlast, 13 meest ja 541 naist.

Haigemaja juhatus eettepanekul otsustati ühel häälel eelmiste aastate eeskujul ka tänavu suvel arstide poolt sanatooriumi ja puhkekodusse saadetavaile lastele anda toetust 10 krooni kuus kuni 2 kuud, sellekohase asutuse arve esitamise korral.

Aruandeaastal toimus haigekassas põhjalik revideerimine II jsk. tööinspektor Volmeri poolt, mille tagajärjel tekkisid haigekassal mõningais küsimusis lahkarmised revidendiga, missuguseid küsimusi tuli lahendada kindlustusnõukogus ja kindlustusametis. Nii oli revident arvamisel, et sünnitajaile abiraha ei või liigitada haiglas oleku ja kodus oleku ajal; kindlustusamet seletas, et see liigitus, mida haigekassa tegi 1935. aastal, oli seadusepärane.

Haigekassa juhatus maksis valimiskomisjonile valimiste tehniliste tööde läbiviimise eest tasu, millise tasumaksmise aga revident arvas mitteseadusepärase olevat ja mida ka kindlustusamet kinnitas. Otsusega ei jäänud haigekassa juhatus rahule ja andis asja lahendada kindlustusnõukogule, kus ka haigekassa juhatus tegevus seadusepäraseks tunnistati.

Tööseisaku päevade mõiste kohta, milles haigekassa juhatus ja revidendi arvamisid lahku läksid, seletas kindlustusnõukogu, et

asjaolu, mida tööseisaku all mõeldi, kuulub haigekassa peakoosoleku otsustada.

Lahkarvamisi oli ka raamatupidamise alal vallasvara ja selle amortiseerimise sissekannete viisis, missugune küsimus on juba paar korda kindlustusnõukogus arutusel olnud, kuid on edasi lükatud ja ei ole senini veel otsustatud. Pooleli on ka küsimus sünnituse ja haiguse abiraha korraga maksmise asjus ühe juhtumi kohta konkreetselt ja põhimõtteliselt. Asi on riigikohtu lahendada.

Haigekassa I korraline peakoosolek otsustas tellida igale volinikule ühe eksemplari ajakirja „Töö ja Tervis“, millist otsust kindlustusamet ei kinnitanud. Haigekassa juhatus, kes juba otsuse täide oli viinud, ei saanud kindlustusameti otsusega nõus olla ja andis asja kindlustusnõukogu lahendada, kes ka seletas, et haigekassad võivad oma volinikele „Tööd ja Tervist“ tellida, kui selleks majanduslikke võimalusi leidub.

Revideerimisel rahalisi puudujääke ega arusaamatusi ei olnud. Leidusid mõningad väiksemad vormivead, mis on ka haigekassa juhatus poolt kõrvaldatud.

Koosolek möödus vaikselt ja asjalikult, võiks ütelda, leina tähe all, sest koosolekult siirduti surma läbi lahkunud juhatuseliikme Johannes Jahu puusärgi juure, et olla temale saatjaks viimsel teekonnal Rahumäe kalmistule.

Kindlustusnõukogu otsuseid.

Kindlustusnõukogu I osakonna otsuseid 10. veebruaril 1937. a.

Veoettevõtte Kindlustusühisuse alla arvamisest.

Kindlustusnõukogu I osakond, arutades Harald Kostalu kaebust III jsk. tööinspektori ringkonna Kindlustusameti otsuse peale 17. oktoobrist 1936. a. tema veoettevõtte asjus antud kaebuse mitterahuldamise pärast, leidis: Kindlustusühisuse alla arvanine sündis kaebaja enese poolt antud andmete põhjal, millest nähtub, et tal oli 1 tööline.

Kuigi kaebajal praegu töölist ei ole, on töönaoline, et ta lähimas tulevikus palkab jälle kellegi vajaliste tööde tegemiseks. Seepärast ei osutu otstarbekaks kaebaja ettevõtte väljaarvanine Kindlustusühisuse alt. Ta praegu Kindlustusühisuse alla kuulumisest mingisugust ainelist kahju ei saa, kuna sel ajal, kui töölist ei ole, ei tule ka midagi maksa.

Ülaltoodu põhjal Kindlustusnõukogu I osakond, käsitelles Kinnitusnõukogu seadust ja kodukorda, otsustas: jätta kaebus tagajärjeta. Käesoleva otsuse peale võib kaevata Riigikohtu Administratiiv-osakonnale ühe kuu jooksul, otsuse kättesaamisest arvates.

Kindlustusnõukogu I osakond, arutades Johannes Paju kaebust III jsk. tööinspektori ringkonna Kindlustusameti otsuse peale 17. oktoobrist 1936. a. ta veoettevõtte asjus antud kaebuse mitterahuldamise pärast, leidis: jõuvankriga inimeste ja asjade veoettevõtte kohta käival teatelehel on märgitud, et sõiduauto omanik on ühtlasi ka selle auto juht. Seega ettevõtte funktsioneerimiseks ei ole vaja alatist tööjõudu, nagu see oleks, kui omanik ei osutuks ise autojuhiks. Kindlustusameti proto-

kollis on tähendatud, et Kindlustusametil olevate andmete järgi ja kaebaja enda seletusel on ta veoettevõttes ametis jõuvankriga asjade veos peale omaniku ka teisi isikuid. Kaebaja rõhutas seda, et kui tal keegi on olnud abiks, siis ainult juhulikult ja tundide kaupa; Kindlustusamet aga leidis, et tähendatud olukord ei ole mõõduandev.

Sellega ei saa aga nõustuda, sest seadus näeb ette täpselt vähimalt ühe töölise alatist tööd. Kuna kaebaja väide ei ole ümber lükatud, siis ei või ka lugeda õigeks korraldust kaebaja ettevõtte arvamise kohta Eesti Tööliste Kinnitusühisuse alla.

Ülaltoodu põhjal Kindlustusnõukogu I osakond, käsitelles Kinnitusnõukogu seadust ja kodukorda, otsustas tühistada III jsk. tööinspektori korralduse, millega kaebaja veoettevõtte on arvatud Eesti Tööliste Kinnitusühisuse alla.

Kindlustusameti otsuseid.

4. jsk. kindlustusameti koosolek peeti Pärnus teisip., 11. mail 1937. a., Pärnu 2. jaoskonna kohtuniku J. Sangi eesistumisel. Aruandjaks oli jaosk. tööinspektor A. Vardi ja liikmeiks tööliste esindajad — Viljandi Ühishaigekassast Th. Jürgenson, L. Tammaru ja P. Paal ning Sindi Ühishaigekassast M. Somson. Tööliste esindajate asetäitjana võttis sõnaõigusega koosolekust osa Pärnu Ühishaigekassast I. Rändvee. Tööandjate esindajaks oli Sindist Teeveer. Teised kindlustusameti liikmed ei olnud ilmunud. Päevakord oli 15-punktiline, kuid rohkem vormilist laadi kandvatel küsimustel koostatud, nii et need suudeti läbi arutada ja otsustada vähem kui kahe tunniga.

Nii leiti Viljandi Ühishaigekassa tegevus 1936. a. revideerimiseks järgi täiesti korras olevat ja samuti näitas 1936. a. kassa aruanne ülejääke, olgugi et kassa on töötanud 1,5% liikme- ja juuremaksude juures. Ka toonitas aruandja, et Viljandi Ühishaigekassa töötab võrdlemisi väikeste valitsemiskuludega teiste kassadega võrreldes. Ka ei leidunud Viljandi Ühishaigekassa viimase peakoosoleku protokollis märgitud otsuseis midagi seaduse või põhikirja vastast. Ettekanne võeti teadmiseks. Samuti leiti korras olevat Sindi ja Põltsamaa Ühishaigekassa tegevus ja möödunud aasta aruanne. Pikemaid rääkimisi tekitas aga Pärnu Ühishaigekassa 9. mai 1937. a. peakoosoleku protokoll, kuna selle protokollil või peakoosolekul tehtud otsuste tühistamise

nõudmiseks oli antud sisse tervelt kolm protesti või kaebekirja. Nimelt ei olevat Pärnu Ühishaigekassa peakoosolekule lastud ühe käitise 7 volinikku, toonitades, et need ei olevat vastavalt põhikirja nõudeile valitud, see on: valimisprotokoll ei olevat õigel ajal haigekassale ära saadetud. Teises protestis toodi ette, et peakoosolekust on osa võtnud jällegi 3 oma volitused kaotanud volinikku, ja kolmandas, et on rikutud valimisi sellega, et revisjonikomisjon on valitud lahtiselt, kuna aga põhikirja näeb kinnist valimiskorda. Asja igakülgselt kaaludes leidis kindlustusamet, et kaevatud protestidest on kõige kaalavam see, et ei lastud 7 volinikul peakoosolekust osa võtta, kuna aga nende valimise kohta kaebust kindlustusametile 6 päeva jooksul antud ei ole. Samuti ei ole korrapärane revisjonikomisjoni valimine, millega põhikirja on rikutud. Sellest välja arvatud otsustas kindlustusamet ühel häälel tühistada Pärnu Ühishaigekassa 9. mai 1937. a. peakoosoleku otsused kogu ulatuses, millega Pärnu Ühishaigekassa on lohistatud uue peakoosoleku kokku kutsuma ja toimima siis juba vastavalt seadusele ja põhikirjale.

Pealeselle otsustati esitada kindlustusnõukogule mitu edasikaebust kindlustusameti otsuste peale ja arvati kümmekond pisikäitist haigekassade alla.

Koosolek lõppes kell 13.55.

P. P.

Haigekassade tegevusest.

Tartu Ühishaigekassa Uderna suvekoloonia avati 1937. aasta hooajaks 26. mail. Koloonia tegevus kestab septembrikuu alguspäevadeni.

Kolooniasse võetakse vastu kosumist tarvitajaid, verevaeseid ja kergel kujul kopsuhaigusi põdejaid haigekassade liikmeid ja nende perekonnaliikmeid. Lahtist tiisikust põdejaid vastu ei võeta.

Kui ruumi jätkub, võetakse vastu ka eraisikuid.

Koloonia asukoht on looduslikult kosumist tarvitajatele soodus: vaikselt kohas, eemal

suurtest läbikäiguteedest, 6—7 kilomeetrini ulatuva männimetsa serval. Suplemise ja õngitsemise võimalust pakub Elva jõgi, kuhu on pool kilomeetrit metsateed.

Koloonia juhatajaks on arstiteadlane, millega ravaluusele on kindlustatud alatine arstlik kontroll ja täieline arstabi. Koloonias peetakse vajaline tagavara arstideid.

Suurimat rõhku pannakse korralikule toitmisele, sest hea toitlustus on koloonia peaaravimisevahendiks. Ruumid on avarad. Koloonias on 70 voodit. On olemas raamatukogu ja lugemislaua, kuhu on tellitud loetavaimad ajalehed. Posti saab iga päev.

Tartu üldhaigekassa on arvestanud seda, et Uderna suvekoloonia rahuldaks sel alal kõigi haigekassade nõudeid. Seepärast võetakse vastu kõigi haigekassade liikmeid ja nende perekonnaliikmeid, kui vastav haigekassa või tööandja on nõus tasuma koloonias viibimise kulud. Haigekassade liikmeid võetakse vastu ka nende eneste arvel. Koloonias viibimise päevaraha haigekassadele arvutatakse välja hooaja lõpul, jagades tõelised kulud koloonias veedetud päevadele. Iga haigekassa maksab oma liikmete ravipäevade arvukel langeva osa koloonia üldkuludest. Mida rohkem on koloonias viibijaid, seda odavam tuleb üksik ravipäev.

Tartu üldhaigekassa juhatus loodab, et haigekassad kasutavad Uderna suvekoloonias ravimise võimalust ja saavad oma kosumist vajavaid kassaliikmeid ja perekonnaliikmeid sinna.

Sõita tuleb Elva raudteejaama kaudu. Kust kolooniasse on viis kilomeetrit. Elvas on voorimehi alati saadaval; mootorrongi kasutajad võivad sõita Uderna peatuskohani, kust kolooniasse on umbes 1½ kilomeetrit.

Kolooniasse minejail tuleb kaasa võtta vastav saatekirja ja arstlik tunnistus. Pealeselle ihu- ja voodipesu, käterätt, mõned taskurätid, silmapesuseep, hambahari ja pulber ning muud asjad igapäevase isiklike nõuete kohaselt.

Postiaadress: Elva, Uderna asundus, Tartu üldhaigekassa Uderna suvekoloonia. Telefon: Elva 71.

— Narva üldhaigekassa apteek viiakse Malmi t. 1-a, Peetri turu ääre. Rohuteadlaste Koda tahtis takistada üleviimist, kuid see ei läinud tal korda.

Takistusena toodi seda, et haigekassa apteek viiakse Peetri apteegile paarkümmend meetrit lähemale kui ta on praegu. Linna plaani järgi on aga haigekassa apteek praegu Peetri apteegist eemal 78,80 m, uus koht 79,64 m.

Ka ei ole ühtki seadust, millelega oleks määratud apteekide kaugus üksteisest.

Hiiumaa Kuressaare haigekassa alla arvamise kavatsustest ühenduses uue haiguskindlustusseadusega töid teateid ajalehed. Meie ei tea, kust see sõnum alguse on saanud, sest uue haiguskindlustusseaduse eelnõu ei ole veel seadus ja on ka enneaegne juba nüüd haigekassade asukohti määrata.

Meie arvates peaks Hiiumaaale Kärdla haigekassa alles jääma. Kärdlas töötab kalevivabrik, siin on ka mõned teised tööstusettevõtted. Uus haiguskindlustusseadus, kui see pannakse maksma kõigi tööliste ja teenijate kohta, tooks haigekassale uusi liikmeid juure. Kärdla haigekassa on seni töötanud rahuldavate tagajärgedega. Kärdla haigekassal on oma vabamüügiapteek ja oma maja. Ostarbekohasuse seisukohalt peaks Kärdla jääma ka edaspidi Hiiumaa haigekassa asukohaks. Kärdla haigekassa oli seni elujõuline, haiguskindlustuse laienemiseks ta tegevus suureneks. Ei ole mingit alust elujõulise haigekassa liitmiseks mõne teisega, kellega asjaajamine Hiiumaa elanikel on väga raskendatud.

Sindi haigekassal uus juhatus.

Sindi Ühishaigekassa volinike peakoosolek peeti palvapäeval kell 2. 35 volinikust oli koosolekule ilmunud 32. Koosolekut juhatas August Kask.

Esimeseks päevakorra punktiks oli ühishaigekassa juhatuse pool väljatöötatud uute määruste vastuvõtmine. Läbirääkimiste järele kinnitati need koosoleku poolt. Muutusi ei tehtud ka senises arstiabi korralduses. Arstid kui ka nende tasud jäid endiseks.

Haigekassa uude juhatuse valiti Aleksander Tarlap, August Tam m, August Kandi ma, Nikolai Lembit ja Elmar Kamin ski; asemikeks neile Mihkel Somson, Karl Kiisk, Peeter Kadak ja Henn Meola. Revisjonikomisjoni valiti Johan Johanson, Jaan Vilter ja August Kask.

Koosolek kestis rahulikus töömeeleolus kolm tundi. „P. Pvl.“

Sotsiaalkindlustus.

Vanade tööliste rasket seisukorda kirjeldas töölisvanemate konverentsil Kreenholmi tööliste esindaja, Tööliskoja juhatuse liige Mõlder.

Vanade ja invaliidide, kes juba töölt lahkunud, kindlustamine on võimalik eriseadusega, millega võib luua alused ja määrata tuluallikad (tööstureilt maks ja riigilt toetus), samuti pensioni suurus.

— Ajakirjanikke oli Tšehhoslovakkias vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustatud 1930. a. 734, 1935. a. 901.

Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seadus, mis 1. juunil maksma hakkas, on avaldatud „Riigi Teatajas“ nr. 41—1937. a.

Kindlustatuil tuleb ravikuludest tasuda 35—55%, alla 3 a. vanuste laste ja alates seitsmendast raseduskuust rasedate ravimisel — 15—35%.

Sünnitusraha maksetakse kuupalgalisile 0,75 kuupalgast, teistele 20-kordne päevapalk, kuid mitte alla 50 krooni.

Naiskindlustatu, kes last ise imetab, võib töölt puududa lapse imetamiseks sünnitamis-päevast arvates esimese kaheteistkümnenda la kestusel 21 tundi ja järgneva 14 nädala kestusel 1,5 tundi päevas. Palk maksetakse välja täieliselt.

Kindlustamine sünnib asutuste ja ettevõtete kulul, kindlustatuil enestel kindlustusmaksu tasuda ei ole.

Kärdla haigekassa maja on ehitamisel. Läheb maksma umbes 19.000 krooni. Majja paigutatakse haigekassa apteek ja büroo.

Ühistegeliste ettevõtete teenijate pensioniseaduse eelnõu on sotsiaalministeeriumis läbi vaatamisel.

Õnnetuste vastu kindlustatud on põllutöölised, kes töötavad palgalisena. Mõned taluperemehed on annud välja teadaandelehti õnnetusjuhtumi kohta ka oma perekonnaliikmeile, kes töötasid talus palgata, samuti ka hai-

geile, kellega pole olnud õnnetusjuhtumit. Säärane talitusviis on seadusevastane.

Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse kavas, mis on koostamisel sotsiaalministeeriumis, on ette nähtud, et invaliidisuse pensioni ooteaeg oleks 5 aastat, vanaduse pensioni ooteaeg 10 aastat. Pensionääre oleks 10 aasta järele 4340, 15 aasta järele 11.743, 40 aasta järele 29.433.

Kindlustusmaksu tasuksid: tööandja 3% ja tööline 3% tööpalgast, riik maksaks juure esimesel 10-nel aastal 365.000 kr., 15-ndal aastal 989.000 kr., 20-ndal aastal 1.363.000 kr. ja 40-ndal aastal 2.472.000 krooni. Majandusministeerium on asunud seisukohale, et riigi juuremaks aastast ei või ulatuda üle 1 milj. krooni. Vanade ja invaliidide pensionide suurus on oleb töötasust ja aastate arvust, kui kaua makse on tasutud. Pensioni miinimum oleks 7 krooni kuus.

Haiguskindlustusseadust tahetakse rajada ühistele põhimõtetele vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seadusega.

Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise kava järgi kuuluksid ka põllutöölised kindlustamisele.

Vanaduspensionide ooteaeg Saksamaal on 750 nädalat või 15 aastat, invaliidide pensioni ooteaeg 250 nädalat, s. o. 5 aastat. Prantsusmaal ja Inglismaal omandavad invaliidi ja vanaduse pensioni õiguse need, kes makse on tasunud 2 aastat.

P.-Ameerika Ühendriikide sotsiaalkindlustuse nõukogu jaguneb avaliku hoolekande, töötute toetamise ja vanade kindlustamise osakondadeks. Nõukogul on keskkohas ja kohtadel üle 15.000 ametnikku. Vanaduse vastu kindlustatud on üle 26.000 inimese. 1936. a. juunis oli toetusesaajaid: 700.000 vanaduspensionääri, 208.000 last ja 25.000 pimedat.

— Sotsiaalkindlustuse võrk. Rahvusvahelise tööbüroo andmeil on 77 kapitalistlikust riigist 22 riigis teostatud *haiguskindlustus*, 22 riigis — *vanade ja invaliidide kindlustamine*, 20 riigis — *õnnetuskindlustus*, 34 riigis — *tööandja isiklik vastutus tööõnnetuste puhul*, 8 riigis — *tööpuuduse vastu kindlustamine*.

Iga aasta toob juure uusi kindlustusseadusi.

Töökaitse.

— Sotsiaalküsimusi kaalumisel. Töölisvanemate konverentsil 23. mail esines sotsiaalminister O. Kask ülevaatega neist sotsiaalpoliitilisest kavatsusest, mis sotsiaalministeeriumis on kaalumisel. Need oleksid: tööliste uute elamute ehitamine, osa vabrikute juures uue filterveevärgi ja roiskveekanalisatsiooni ehitamine, kompensatsioonikassade asutamine lasteabirahade maksmiseks ettevõtete juure, meremeeste tööaja seadus, tööinspektsiooni täiendamine, haiguskindlustuse

ulatuse laiendamine, vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamine.

— Tselluloidi tarvitamisel ja laoshoidmisel tööstuslike käitis õnnetuste vältimise määrase järgi, mis on avaldatud „R. T.“ nr. 44—1935. a., peab vastavais tööruumes nähtavale kohale pandud olema juhise, kus üteldakse, et tselluloidi õnnetuslikule tuleohule, sest ta võtab tuld kergesti, põleb väga kiiresti ja eraldab seejuures pikki leeki ja suurt kuumust ning laguneb kuumutamisel ka ilma leegita, tekitades mürgiseid gaase, mis õhus plahvavad vähimagi sädeme mõjul. Tuleb hoiduda tselluloidi asetamisest lahtise tule või mõne muu kuumade eseme vastu. Kui tselluloidi ei tundu enam leige, vaid kuum, või eraldab suitsu või võtab tuld, tuleb viivitamata valada ohtlikule kohale vett. Tule kustutamiseks määratud panged tuleb alati hoida selleks määratud kohal veega täidetult. Kõik läbikäigu- ja väljapääsukohad tuleb hoida vabast. Enne tööle asumist jõutagu alati selgusele, kas panged on kohal, ukseid lukustamata ja väljapääsuaknad riivimata. Käitises, kus on tegemist tselluloidiga, on suitsutamine keelatud igal tingimusel. Samuti on keelatud suitsude või tubaka ja tuletikkude ning tulemasinate käitises kaasaskandmine. Kui töötaja riided võtavad tuld, siis tuleb tal viskuda põrandale ja sumbutada tulli enda mööda põrandat veeretamisega. Põlevate riidetega jooksmine suurendab hädahoitu. Naabrid päästku süttinud päästevaiba või mõne muu tuldsumbutava vahendi abil. Kui tule levimist pole saadud tõkestada esimese minuti jooksul, siis mõne minuti pärast on kogu ruum suitsus ja leekides ning oma elu võib päästa ainult kiire põgenemisega.

Töölisvanemaiks Kärkla kalevifabrikus valiti Richard Kiil, Madis Kõmmus ja Richard Teras.

Tartu tööstuskooli töökojad suleti, sest nad olid elukardetavad. Tööstuskool kuulus linnavalitsusele, kelle ülesandeks on ka tööstusruumide järelevalve. Kui nüüd linna enese tööstuskooli töökojad juba niisuguses seisukorras olid, et valitsusvõim pidi nad sulgema, siis tõendab ka seegi, kui viletsad on Tartu tööstusettevõtete ruumid.

Tööstuskool peaks oma ruumide ja sisse-seadega olema eeskujulik.

Arstide ametissepanekut tööinspektoreina nõudis töölisvanemate konverentsil 23. mail 1937. a. Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse esindaja, Tööliskojade abiesimees F. Kauks, põhjendades seda sellega, et tööstusettevõtteid oma sisse-seadega ja töötõingimustega jäätavad tervishooldlikult väga palju soovida. Siin oleks järelevalve-ametnikuna kompetentne just arst.

— Vangide töö. Vangide töö üle on palju nurisetud: on nõutud vangide käsitöö lõpetamist, vangide juhtimist rabadesse ja teistele välistööle. Nüüd on Käsitöökoda esinenud nõudmistega, et:

1) juhitaks vangide tööjõud võimalikult riiklikele töödele — avalikele töödele, kaevandusisisesse jne.,

2) piirduks käsitöölal peamiselt töövõtete ja õppetööde läbiviimisega, hoidudes võimaluste piires massproduktsoonist;

3) kasutataks töökodade saadusi käsitöö alal riiklike tellimiste rahuldamiseks;

4) keelataks vangimajade töökodade toote vaba turustamine ja eratellimiste hankimine.

Vangidelt käsitöö äravõtmist ei saa kuidagi õigeks tunnistada.

Vangimajasse on mõistetud inimene mingi süüteo eest, mida ta seal siis lunastama peab. Kaugelt suurem osa on vangi mõistetud tähtajaliselt, mille möödumisel nad teatud aja järele isegi oma kodanikuõigused tagasi saavad. Sageli on karistus isegi suurem kui sisult süütegu, sageli isegi ebaõiglane. Ei ole ka süüdimõistetut alati halb inimene. Vangistusumine mõjub tervisthävitavalt ja vaimu tõntsistavalt. Ei ole kellegi huvides, kui inimesed, kes vangi on mõistetud, seal muutuksid vaimselt ja füüsiliselt varemeiks. Ümberpöörduks: vangis olles peab inimest püüdma juhtida — ellu tagasi. Selleks tuleb hoolitseda vangide vaimse arengu eest, aga ei tohi neid lasta ka füüsiliselt kokku variseda. Kõigepealt on vangile vaja just tööd, mida tehes inimene suudab kannatada raskusi ja võib isegi tõusta sügavusest, kuhu elu teda oma võitlusväljalt halastamata on tõuganud.

Vangide arv on piiratud. Kui need inimesed ei oleks vangid, siis oleks neil õigus töö peale, nagu igal Käsitöökojas liikmel-härral. Vangid ei võta kellegi eest tööd ära, sest ka nemad on inimesed ja ka neil on õigus tööle. See, mida juba aastaid keerutatakse ajakirjanduses, omal ajal isegi parlamendis, vangide töö vastu, on julm ja omakasu-püüdlilik demagoogia.

Üteldakse: juhitagu vangid kaevandusisse, mitte käsitööle. Aga — kas ei ole küllaldaselt vabu inimesi, kes tahavad kaevandusse tööle pääseda? Või on töökätest puudus avalikel töödel?

Vangidele tuleb võimaldada tööd, olgu see käsi- või välistöö. Ei ole põhjust käsitööd neile keelda, kui nad on käsitöölised ja see nende võimetele vastab. Veel enam: on soovitatav, kui vanglaski omandab inimese, kes ellu peab tagasi minema, mingit kutseoskust ja töövilumust, millega tal võimalik on enast toita peale vanglast vabanemist, kus ta vastu umbusklik ollakse ja töö leidmine raske on.

Vanglains peavad olema tarvilised töökojad, mille töösaadusi tuleb paratamatult turustada, sest töö peab tasuma kulud ja ka vangile tuleb töö eest tasu anda. Et vangid võiksid töötada ainult riiklike tellimiste täitmiseks, mitte aga eratellimisi täitma — sel nõudmisel ei ole mingit alust.

Vangide tööd tuleks hinnata nii, nagu seda turustamine lubab.

Käsitöökoda aga peaks otsima ja kasutama vahendeid selleks, et — käsitöölisi satuks vähem vanglasse, sest vangide arvu vähendamine on kõige tõhusam abinõu ka vangide töö vähendamiseks.

Vangimaja ei või inimest surmata, vaid peab näitama inimesele pärast karistuse kandmist uuesti teed ellu. Selieks on vangilegi vajaline töö, mida ei tule temalt võtta mõne arusaamatu ja upsaka vabainimese kadeduse ja omakasu huvides.

Vangidele võimaldatagu tööd, ka käsitööd. Ka on põhjendamata nõudmine, et piirataks töömaja ja õppetöökodade tööd. Nii kaua, kui need asutused on olemas, tuleb ka neile tarvilisel määral tööd hankida.

L. J.

— **Kaevurite otsuseid töökaitse ja sotsiaalkindlustuse kohta.** Eesti Kaevandustöölise Ühingu II kongressil, mis peeti 30. mail s. a. Kohtla-Järvel ja kus oli esindatud üle 1200 organiseeritud kaevuri ja õlitöölise, võeti tegevuskavana vastu kokkuvõetult järgmised otsused:

Kaevandustöölise Ühingu jätkab kindlat vabaametühingulist, demokraatlikele printsiipidele rajatud joont ja suhtub Tööliskojale lojaalselt seni, kuni Tööliskoda suhtub ametiühingule ja nende ülesandele praeguse heatahtlikkusega ja mõistmisega.

Ametiühingulist juhtimist keskkorralduslike poolt sallib ühingu ainult sel määral, kui võrd nende organisatsioonide juhatused on valitud demokraatlikel alusel tööliste endi poolt. Ajal, kui ametiühinguline keskkorraldusatsioon ei vasta ülesseatud nõudele, ühingu hoiab enda algatusel alal tihedat koostööd teiste ametiühingutega.

Ühingu püüab mõjutada kõigi abinõudega sotsiaalseaduseandlust töölisklassile vastuvõetavas suunas. Eriti tõstetakse esile vanaduse ja invaliiduse kindlustuse seaduse nõue, 8-t. tööpäeva kaitse, töölepingu, palgalise puhkeaja, töölisvanemate ja töötülide lahendamise seaduse muutmise vajadus tööliskonna poolt esitatud kavade kohaselt. Samuti nõutakse kutseühingute seaduse kui tarbetu ärajätmist ja minimaalpalga seaduse maksmapanekut.

Ühingu juhib tähelepanu võimalikele palgaolude halvendamise katsele ja ühisele vastupanu vajadusele sellaste kallaletungide puhul. Ühingu toetab aineliselt ja moraalselt kõiki töötülisi, mis on alustatud ühingu nõusolekul. Samuti esitatakse käesoleval suvel igale käitisele ühingu poolt ettepanek kollektiivlepingu sõlmimiseks. Leping kindlustaks tükitöö hinnad ja ühtlustaks tunnipalgad, võttes aluseks praegu maksetavad kõrgemad palgad, ning kaitseks ametiühingulaste töötülisi tööandjate tagakiusamise eest. Teiselt poolt tagaiks kollektiivlepingu töötüliste töörahule lepingu kestusel ja pakuks omapoolset kaasabi käitise töölisega varustamisel.

Korduvate hindadeuurimistega püütakse selgitada elukalliduse arengut ja juhtida ostjaskonda soodsamasse ostukohtadesse. Tarbekorralduslikult hindade tõusu pidurdamiseks kokkuleppeid üksikute müügi kohtadega ühingu liikmete olukorra hõlbustamiseks.

Ühingu püüab võimaluste piires korraldada kõikide käitiste juures korterite vahetalitust ja juriidilist nõuannet töökaitse seaduste alal.

J. M.

Töötasu. ---

Ka palgatõstmine. „Kiviõlis“ on tööliste palkasid tõstetud 1—2 senti võrra tunnis. Naistööliliste palk oli 17—19 senti ja mees-töölisil 22—24 senti tunnis. Tööpäev on 8-tunniline. „Uus Eesti“ sellest kirjutades leiab, et kivikaevurid teenivad keskmiselt 100—150 kr. kuus. Kuudas see 17—24-sendise tunnitasega on võimalik, jätab „Uus Eesti“ targu nimetamata.

Tekstiiltöölise ja töösturite vahelise ühis-töölepingu järgi Prantsusmaal maksetakse ületundide eest kuni kella 9-ni öhtul 25%, kella 9 õ. kuni kella 7 h. 50% ning pühapäevadel ja pühadel 100% enam.

Tööaeg ja puhkus. ---

— Tööstustöölisile nende palgalisel puhkeajal, mis nad saavad tööstustöölise palgalise puhkeaja seaduse põhjal, antakse raudteel sõidu puhul 50% sõiduhinna alandust veotariifi veomaksu-määrade järgi arvestatud ühekordse või edas-tagasi täispileti hinnast.

Nagu siit nähtub, võib hinnaalandust saada III ja II klassis sõites. Hinnaalandust ei anta perekonnaliikmeile, kuigi need töölisega koos puhkusele sõidavad.

— Autojuhtide tööaeg Eestis nõuab korraldamist. Praegu on autojuhtide tööaeg piiramatult. Tulemus: liigväsimus, mille tagajärjeks võib olla õnnetusjuhtum, nagu hiljuti ringkon-nakohtust kuulsime, kus arutati ühe autojuhi süütegu, mis seisis selles, et ta oli sõites magama jäänud ja inimese surnuks ajanud.

— 32-tunnilise töönädala kavatses oma vabrikus sisse seada Ford.

— 96-tunniline dopeltnädal on Saksamaal sisse seatud, et sellega võimaldada nädalas üle 48 tunni töötada.

— 40-tunnilise töönädala kohta on Euroopa riikides tänava antud hulka seadusi ja määrusi. Järgest laiendades lühendatud töönädalat tööaladele, kus seni üle 40 tunni nädalas töötati.

— 38 tundi 40 min. nädalas, 7 tundi 45 min. näevas töötatakse Prantsuse kivi- ja pruun-söekaevandusis.

— 40-tunniline töönädal on P.-Ameerika Ühendriikide kivisöekaevandusis.

— Palgalist puhkust saavad ka P.-Ameerika töölisel, isegi ka Saksamaa kaevandustöölised.

— 2 nädalat palgalist puhkust saavad 1. jaan. k. a. alates Prantsuse mäetöölised.

— Palgalist puhkust saavad Prantsusmaal ka kodutöölised (kodukingsepad j. t.).

Pagareile, sadamatöölisile jne. puhkuse võimaldamiseks on loodud kassad, kuhu ettevõtjad selleks otstarbeks makse tasuvad.

Emad ja noortekaitse. ---

— Hispaania lapsi, kelle vanemad on kodusõjas või on seal juba hukkunud, evakueeriti Inglismaale, kus nende eest hoolditatakse.

Kümmed tuhanded Hispaania lapsed jäävad isata ja emata, tuhanded saavad hukka vere-töös, mida toimetavad Hispaania kindralid ja mõisnikud Francoga eesotsas Saksa ja Itaalia mõrvarite abil, kes tulistavad rahulikke elanikke ja purustavad linna ja külasid.

— Koolikohustust Belgias on pikendatud 15. eluaastani. Sellel on laste vaimsele ja kõlbelisele arenemisele suur tähtsus. Umbes 80.000 noort jäävad veel aastaks kooli selle asemel, et valguda tööle või tänavale.

— Kehvamate lasterikaste emade muredest kirjutati emadepäeva puhul „Uus Eesti“ toimetusele:

„On saabunud jälle emadepäev. Suur ja auline. Peetakse kõnesid ja austatakse emasid. See on ilus ja kena. Kuid tahaks kõnelda pisut emade igapäevasest elust. Lasterikkad perekonnad peavad võitlema nii mitmete raskustega, eriti raske on lasterikaste töölisperekondade olukord. Ei mõju see hästi emade tervisele ja meeleolule.

Siin on kõigepealt korteriküsimus. Keegi ei taha lasterikkaid perekondi oma majja võtta. Olen isiklikult näinud kirjeldamatut vaeva korteri otsimisel ja lõpuks tuli leida peavarju Koplis.

Suuri raskusi toob endaga kaasa sünnitus. Kust võtta 30 krooni, mida on tarvis enne, kui väike inimene üldse läält tõstab. Olen ise istunud suurtes valudes keskhaigla ukse taga — mees oli ära sõitnud — sisse mind ei võetud, enne kui ema tuli ja minu eest raha sisse maksis.

Kui laps sargub suuremaks ja astub kooli, siis on vanemal suur mure õppeabinõude suhtes, ka lasterikkade perekondadele siin mingit soodustust ei tehta. Kui mõni laps on andekam — tahaks teda lasta edasi õppida keskkoolis. Palvekirju palvekirjade peale on vaja kirjutada. Kibedaid sõnu saab kuuluda.

Mingit erihinnaalandust trammil ega bussil ei ole, olgu pere kui suur tahes. Samuti puudub soodustus riiete ja jalanõude ostmisel.

Puudub ka võimalus, et emad pääseksid koos lastega suvelks maale.

Teeksin järgmised ettepanekud, mis tuleks teostada, et laste sündivus tõuseks:

1. Anda seadus, et lasterikastel perekondadel oleks eesõigus elada paremates korterites. Ehitada ühiselamuid linna äärde, kus tohiks elada ainult lasterikkad perekonnad odava üüri eest. Iga korteri juure kuulugu väike aed.

2. Sünnitusolgu tööliskihile emadele tasuta. Sünnituspreemiad laste arvu kohaselt.

3. Prid õppeabinõud algkoolis. Maksuta keskkool andekatele lastele.

4. Maksuta trammisõit. Hinnaalandus jalanõude ja riiete ostmisel.

5. Asutada suvelkolooniad, kus emad koos lastega võiksid suvitada.

Olen veendumud, kui emadele neis punktides vastu tullakse, siis nad muutuksid palju rõõmsamaks oma igapäevases töös ja kasvataks rõõmuga igaüks toa täie lapsi niigile kasuks ja Jumalale auks.

Meie, emad, ei taha austamist, aga igatseme paremat tulevikku oma lastele.“

— **Õpilaste arvu tõstmiseks** meistrite, õpinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse muutmist soovivad Tõrva käsitöösturid. Tahetakse iga õppinud tööliste kohta pidada 2 õpillast.

Kuna õpilasile tööliste palka ei tule maksta, siis on nende pidamine käsitööstureile kasulik.

Tööpuudus.

— Töötuid tööbörsides oli 15. mail registreeritud 324, neist 51 meest ja 273 naist. Avalikel töödel oli töös 15. mail mees- ja naistöölisi kokku 531.

— Tööpuuduse vastu kindlustamise seaduse P.-Ameerika Ühendriikides on kõrgem kohus tunnistanud põhiseadusele vastavaks.

Tervishoid.

— Tuberkuloosist rea kirjutisi toob „Eesti Arst“ nr. 5—1937. a. V. V a d i kirjutab kopsu-tuberkuloosi üldravist ja tuberkuloosihaigete registreerimisest tuberkuloosi vastu võitlemise töös, F. L e p p — tuberkuloosist primaarinfektsioonist (16 röntgenogrammiga), S. L i n d — tuberkuloosi vastu võitlemise korraldusest Lätis (5 joonisega), B. J ü r g e n s — luu-liigese-tuberkuloosi ravi korraldusest Lätis. Pealeselle sisaldab nr. 5 rea muid kirjutusi, teateid, referaate jne.

— Teist arsti oleks hädasti tarvis Kärldla alevis. Praegu töötab siin ainult 1 arst. Kärldlas on 2000 elanikku, ka ümbruskonnast käib rahvas Kärldlas arstiabi otsimas. Kärldlas on ka haigla — 6—7 haigega. Vabriku haigekassal on alatasa umbes 10 liiget haiged, pealeselle perekonnaliikmed. Varem töötas siin 2 arsti, neist teine kirurg.

— 100.000 elaniku kohta linnas tuleb ööpäeva jooksul inimese väljaheiteid 9 kuupmeetrit (m³) või 0,16%, köögijätteid 60 m³ (0,48%), inimese vedelat väljaheidet 120 m³ (0,96%), pesuvett jne. 12.500 m³ (98,50%).

— Elektronarkoosi küsimust uurib N. Vene noor professor Kalendorov. 1934. a. tegi ta katseid loomadega, nüüd inimestega. Ta tarvitab elektronarkoosi enese juures. Pärast narkoosi alt vabastamist inimene kosub kiiresti ja ta enesetunne on hea. Prof. Kalendorov on elektronarkoosi üle avaldanud juba 28 tööd trükituna.

— Lapsi sureb esimesel eluaastal Saksamaal Halles — mõismikel ja jõukail 100 lapselt 4, töölisil üle 24.

— Töölisi haigestub tiisikusse P.-Ameerika Ühendriikides 1930. a. andmeil umbes 10 korda enam kui kodanlasi.

— 7000 surmajuhtumit registreeriti Berliinis detsembrikuus 1936. a.

— 460 inimest suri tiisikusse kahe kuu jooksul Ruhri piirkonnas.

— Üle miljoni tiisikushaige on Poolas, neist 450.000, kes on ümbruskonnale hädaohhtlikud. Poolas on 34 milj. elanikku.

— 40% töölisist on Jaapanis tiisikus.

— Suremuse ja haigestumiste vähenemine SSSR-is. Enne maailmasõda oli Venemaa suremuse poolest esirinnas. Iga 1000 kohta suri 30 inimest ja iga tuhande lapse kohta 270. Koolera, katk, tiisikus, rüüged, trachoma, tüüfus — tauditsesid Venemaal. 1935. a. oli SSSR-is suremus langenud 46% võrreldes 1913. aastaga, 1936. a. oli rüüge-haigusjuhtude arv 96%, kõhutiifus — 71%, difteeriit 80% vähenenud võrreldes 1913. aastaga. Süüfilise juhtude arv on linnades langenud võrreldes 1913. a. 93% võrra.

— Sündimus tõuseb SSSR-is järsult. Läänud aastal sündis Smolenskis 2782 last, tänava 4 kuu jooksul 1134. Üle kahe korra suurenenud on sündimus Tshelanbinskis. Ivanovos sündis tänava esimese 3 kuu jooksul 2775 last, seega 806 enam kui läinud aastal sama aja kestes. Esimese 3 kuu jooksul sündis Ukrainas 322.254 last, mis teeb 63,4% enam kui läinud aastal samal ajal. Vinnitski oblastis on sündimus tõusnud 89,7%, Dnepropetrovski oblastis 87,8%, Odessa oblastis 90,1%. Sünnitusmajade ja lastesõimedehaigete ehitamiseks ja piimaköökiade asutamiseks Ukrainas on tänava määratud 115 milj. rbl. — Leningradis sündis aprillis 8262 last, peaaegu kaaks korda enam kui samal kuul läinud aastal.

— Ambulatooriume ja polikliinikuid N. Venes oli 1936. a. 27.016, enne sõda 1913. a. — 5597. 1936. a. oli haigemajades kohti 505.700, 1913. a. 175.600. Arstiabi, mille puudusel enne sõda Venemaal suremus väga suur oli, on nüüd tehtud rahvale kättesaadavaks. 1936. a. kulutati tervisekaitsesele 5800 miljonit rbl., 1937. a. 7528,1 milj. rbl. Pealeselle kulutatakse tänava füüsilise kultuuri tõstmiseks 96,7 milj. rubla ning sotsiaalsele hoolekandele ja töökaitsesele 709,8 milj. rbl. — 1913. a. oli Siberis haigemajades üldse 729 kohta, 1936. a. ainult üksi Ohtu-Siberi kolhoosides 207 haiglat 4384 kohaga, 302 ambulantsi, 14.666 kohta lastesõimedes jne.

— Ussitanud maisi Argentiinast Eestisse toodi maikuuks terve laevatäis. Nagu ajalehed kirjutasid, on laevaluukide avamisel sealt välja lennanud terve pily koiliblikaid. Laevaluugi ülemine kord kihises ussistest. Kinnitatakse, et hulgal ajal ei ole Tallinna sadamas nii halvaks läinud vilja nähtud.

„Uudisleht“ kirjutas sel puhul: „Uue korralduse põhjal jahuveskid on kohustatud rukki jahule jahvatamisel lisama 25% maisi. Suurveskid aga leiavad, et nii rohkesti ussitanud maisi siiski ei tohi inimese toiduks kasutada.“

— Põllumajandussaadustest valmistatud alkoholita jookke ja nende algahundeid müügi-iks võib valmistada ainult registreeritud te-

haseis, mille ruumid ja sisseseaded on tervis-hoiuarsti poolt rahva tervishoiu seisukohalt tunnistatud kõlvuliseks.

— Kärbeste vastu võitlemisest kõneles 28. mail raadios dr. med. S. Lind. Kärbeste kaudu levitatakse nakkushaigusi, nagu tüüfust, düsenteeriat, koolerat, tiisikut, silma-marju, soolteusse jne., vahest ka pidalitõbe. — Kodukaunistamise nädal peaks ka kaasa mõjuma, et elukortereist kaoksid igasugused putukad —kärbsed, lutikad, prussakad, täid ja kirbud.

Mitmesugust.

Autojuhtidel on keeldud tarvitada alkoholeid jooke ja teisi uimastavaid vahendeid või olla nende mõju all (ebakaine olek) ka juhuveo jõuvankritega seisu-, peatus- ja parkimiskohtadel peatumise ajal. Juhid, kes alkoholist lõhnavad, ei või teenistuses olla ega jõuvankrit juhtida liiniveol ja veoautoga inimeste veol. Määrus on avaldatud R. T. nr. 44 — 1937. a.

Lambavilla kindlustamiseks maksetakse alates 1. juunist riiklikku toetust kilole 1 kr. 25 s. ja 1 kr. Seni olid kindlustatud vilja, või, peekoni, munade jne. hinnad riikliku juurmaksuga.

P.-Ameerika Ühendriikides, kus peeti haudadekaunistamispäeva, sai üle 200 inimese 31. mail liiklemisõnnetusel surma.

Põllutöölised Poolast on juba kohale jõudnud. Põllutöölisest Eestis puudust ei olnud; võõraste tööliste sissetoomisega tahetakse põllutööliste paliku veelgi alla suruda, kuigi nad seninigi olid madalad. Tagajärgi on juba saadud — palgad on vähenenud 5—10 kr. võrra kuus. Rahapalka saavad põllutöölised 20—25 kr. kuus, sama palika maksetakse ka poolakatele, kelle veokulud tasub ka tööandja.

Tööstustöölisi Jugoslaavias on 651.000, neist üle poole saavad näljapalka.

Miljon elanikku, neist kaks kolmandikku kerjuse seisukorras, on Hiinas okupeeritud linnas Beipini.

Tallinnas ja Harjumaal oli 1936. a. 326 liiklemisõnnetust, kuna 1935. a. oli see arv väiksem — 283. Surma sai liiklemisõnnetustel 1936. a. Tallinnas ja Harjumaal 17 inimest, neist Tallinnas 11, raskesti vigastada 35, kergemalt 116. Õnnetuste põhjuseks peetakse ettevaatamatust ja hooletust, aga ka puudulikku korraldust.

Kärda kalevivabrikus on üle 200 töölise. Palgad on 80—150 senti päevas. Aprillikuus vallandati üle 40 töölise. Kärdas on turba-tööstus 30 töölisega, kes toodi Petserimaalt.

Elumaksumust Eestis tõstetakse järjest. Viimasel ajal on tõstetud jalanõude ja riiete hinda, ja hoolimata sellest, et suvel piima hind peaks olema odavam kui talvel, tõsteti isegi

piima hinda. Ka leiva ja muude toiduainete hinda on tõstetud.

— Autoõnnetusi Eestis on liig palju — iga päev toovad ajalehed teateid uutest õnnetustest. Peamiseks põhjuseks on ettevaatamatus, hooletus ja jooõnne olek. Autot peakisid juhtima ainult vilunud ja kained autojuhid.

— Uppumisi on rohkesti. Nende arvu vähendamiseks on küll tarvis inimestele levitada teadmisi uppumiste põhjuste ja hädaohu kohta.

— Enesetapmise taud Saksamaal. Keskmiselt tuleb Saksamaal enesetapmisi päeva kohta 52. Tänavu märtsi- ja poole aprillikuul, see on poolteise kuu jooksul surmas enese Saksamaa 57 linnas üle 600 inimese. Sageli läheb surma terve perekond, kasutades valgustusgaasi. Suuremajuuga vabatahtlikult elust lahkunuid on 15—25-aastased. Põhjus: sotsiaalne viletsus, töö- ja toidupuudus, ning rõhutatud, õigusteta seisukord, kuhu praegu Saksa rahvas moodsa orjarahvana on asetatud.

— Majandusliku kutseoskuse seadust tahetakse tänavu maksma panna. Seaduse alla kuuluksid ettevõtted I ja II järgu äritunnistusega; krediit- ja kindlustusasutused; laeva-sõidu-ettevõtted, speditsooni- ja maakleriärid; bürood ja kontorid, restoranid, võõraste-majad, tee- ja kohvimajad, I, II ja III järgu äritunnistusega jne.

Neid ettevõtteid võivad juhtida õppinud ärijuhi või õppinud büroojuhi, õppinud vanema kaupleja või õppinud vanema majandusametniku kutsetunnistusega isikud. Ka teistelt teenijailt nõutakse kutseksameid ja -tunnistusi mis annavad neile „õppinud kaupleja“, „õppinud majandusametniku“ jne. nimed.

Luuakse majandusliku kutseoskuse nõukogu ja kutseoskuse ametid.

— 200.000 krooni puhaskasu on annud 1936. a. Kunda tsemendivabrik. Kundas on Eestis ainuke tsemendivabrik, seega on see monopolisti seisukorras. Ta tööliste palgad on madalad, korteriolud halvad. Puhaskasut on määratud 8000 kr. „heategevaiks otstarbeiks“.

Jaapani sotsiaaloludest

Jaapani vabaametiühingulisel keskkliidul on 263.914 liiget või 65% jaapani organiseeritud tööliiskonnast. Valitsus teeb ametiühingule kõiksuguseid takistusi ja pressib riiklike käitiste töölisi rahvuslikesse ametiühingusse. Kuigi töölisi on sunnitud neisse kuuluma, on asutatud jällegi uusi paralleelseid ametiühinguid rahvuslikele ühingule. Kongressi sotsiaalpoliitilistest nõudeist olgu nimetatud riiklik haiguskindlustus, meremeeste sotsiaalkindlustus, kaupluste lahtioleku aja piiramine ja äriteenijatele nädala puhkepäeva rahu kindlustamine jne. Valitsuselt otsustati nõuda ametiühingulise liikumise vabaduse tunnustamist ja plaanimajanduse teostamist ning esimese sammuna sel alal tööministeeriu-

mi asutamist, kus nõuandva asutusena oleksid ka töölised edustatud. N.-n. „võtmetööstus“ peaks olema riiklik juhtimine, mis tulevikus viiks tähtsaimate tööstuste täielisele riigistamisele. Väiketööstus peaks samuti tsunftide asutamise kaudu alistatama riiklikule juhtimisele. Samuti esitati rida nõudeid sundvahenduse ja töölisanemate asjus.

Üldiselt kuulub kõikidesse erisuundadesse Jaapanis umbes 400000 töelist. Vabaametiühingulise keskliidu koostisest moodustavad 50% meremehed, sadamatöölised ja laevaohvitserid. Meremeeste liit on moodsaimaid ja tugevaimaid ametiühinguid terves maailmas ja on pidanud rea võidukaid heitlusi laevaomanikega.

Mihkel Toom 50-aastane.

Tartu Üldhaigekassa juhatuses esimees Mihkel Toom pühitses 29. mail oma 50-ndat sünnipäeva.

Juubilar on sündinud Tartumaal Tähtvere vallas rohke lastearvuga põllupidaja viimse lapsena. Lõpetas Soinaste ministeeriumikooli, mille järel siirdus Petrogradi, kus õppis metallitöölal, millisele kutsele ta on jäänud truuks tänapäevani.

1921. aastal opteerus Eestisse.

Töötab 12. detsembril 1921. a. alates kuni käesoleva ajani a.-s. Tartu Telefonivabrikus.

On olnud pikemat aega a. s. Tartu Telefonivabrikus käitisvanemaks ja ka praegugi käitisvanemate nõukogu liige.

Mihkel Toom omab tugeva ühiskondliku närvi. Seepärast näeme teda igasugustest ühiskondlikest üritustest agarasti osa võtmas, millest märgime ainult alljärgnevat.

Haigekassade tegevus on teda alati huvitanud. Juba Petrogradis on ta alates 1913. aastast osa võtnud haigekassade asutamisest ja nende tegevusest.

Tartu Üldhaigekassa volinikuks valiti ta 25. veebruaril 1923. aastal. Haigekassa juhatuse valiti ta 15. aprillil 1923. aastal, — kus ta on püsinud tänase päevani. Ta on olnud juhatuse teiseks abiesimeheks kahel korral — 3. apr. 1928. a. kuni 26. apr. 1929. a. ning 16. apr. 1930. a. kuni 24. märtsini 1931. a.; esimese abiesimehe kohal 8. aprillist 1927. a. kuni 3. aprillini 1928. a. ja 24. märtsist 1931.

a. kuni 9. apr. 1935. a. Juhatuses esimehe kohal 30. märtsist 1926. a. kuni 8. aprillini 1927. a. ja teiskordselt juhatuses esimeheks alates 9. aprillist 1935. a. kuni käesoleva ajani.

Haigekassade Liidu tegevusest on ta elavalt osa võtnud. Ta on olnud liidu juhatuses liikmeks ja alatiseks kongressi ja konverentsi saadikuks ning kongresside juhatajaks.

On juba pikemat aega 5. jaoskonna kinnituseameti liige ja praegu ka kinnituseameti liikmeks.

Oli mõnd aega Tartu linnavolinikuks.

Tõmbab agarasti kaasa ka Tartu Eesti Käsitöölise Abiandmise Seltsis.

Tartu Metallitöölise Kutseühingu asutaja, juhatuses liige pikemat aega ja esimeheks teist aastat.

Tartu Ametiühingute Keskliidu tegevusest metallitöölise ametiühingu esindajana osa võtnud pikema aja kestes.

Omab poliitilisel alal kindlad tõekspidamisid ja seisukohad, mille eest ta alati energiliselt välja astub. Kuulus Eesti Sotsialistliku Töölise Partei ridadesse.

Pikema aja kestes M. Toomega kokku puutudes on jäänud kindel veendumus, et M. Toom on „tõsine iisraeli mees, kelle sees pole kavalust“. Ta on otsekohene ja õiglane, peab alati paremaks head tüli kui halba rahu. Seepärast lahendab ta kõik küsimused otsekoheselt ja ilma kõrvalkäikudeta, vaatamata sellele, kas see teistelegi meeldib või mitte. Seda iseloomujoont tuleb täismehel juures tõsiselt hinnata.

Vanade roomlaste juhtimõtteks oli, et mees olgu kas kilbiga või kilbi peal. Juubilar astus üle 50 aasta läve olles kilbi peal, kuna ta Uderna suvekoloonias haigekassa juhatuses poolt tehtud ülesandeid täites kukkus redelilt alla ja murdis jalaluu. Kuid loodame, et see kilbi peal olek on üürrike ja et Mihkel Toom peagi jälle täie energiaga asub oma kohale haigekassa tegevuse rindel.

Soovime juubilarile palju jõudu ja edu edaspidiseks töös ühiskonna heaks töötamiseks ning head tervist, õnne ja palju õnnelikke päevi isiklikus elus.

Karl Lukk.

Voldemar Mikhelson 10 a. Tartu Üldhaigekassa teenistuses.

2. mail täitus 10 aastat V. Mikhelsoni astumisest Tartu Üldhaigekassa teenistusse.

V. Mikhelson on sündinud 3. aprillil 1898. a. Tartumaal Krüüdneri vallas, lõpetanud 1915. a. Tartu Kooliõpetajate Ühingu Kaubanduskooli, mille järele on teeninud vene sõjaväes, osa võttes maailmasõjast 2½ aasta kestes. Eesti Vabariigi algusest kuni 1924. a. lõpuni teeninud Eesti kaitseväes kaitseväge ametnikuna. Kaitseväest on juubilar kaasa toonud täpsuse ja korra nõude ning krõbeda kõnevõime, mis mõnelegi kassaliikmele ei meeldi. Kuid ta on toonud kaasa ka distsipliini ja kohusetunde oma ülesannete täitmisel. Juubilaril on tulnud haigekassas muuseas täita kontrolööri kohuseid, kontrollides haigeid kui ka tööasutusi. Abiõiguslike kontrollimise alal on tema kogutud andmed alati nii selged, et nende jä-

rele küsimuste otsustamine on kerge. Tööasutuste kontrolli alal on tema eriliseks püüdeks ja naudinguks haigekassa vastu kohustuste täitmisest kõrvalepõiklejate avastamine. Sel püüdel on olnud märkimisväärseid tulemusi. Et ta aga tööasutuste valdajate poolt eriti armastatud oleks, seda küll tõendada ei saa. See on ka loomulik, sest krõbe kontrollör pole kunagi selle sõber, kes oma seaduslikke kohuseid ei täida.

Oma kaasteenijaile on ta aga vana mõnus „Miša“, kel jätkub tarvilisel määral ka huumorimeelt.

Visadust ja edasipüüdlikkust on tal ka. Haigekassa teenistuse kõrval lõpetas ta mõne aasta eest Tartu õhtuse ühisgümnaasiumi, käis ka ülikoolis.

Soovime juubilarile jõudu ja energiat järgmistel aastakümnetel töötamiseks haiguskindlustuse põllul.

Karl Lukk.

EHL teateid.

EHL juhatuse koosolek

oli 22. mail. Osa võtsid: esimees K. Lukk, liikmed: A. Mägi, V. Luksepp, F. Kauks, V. Ado, N. Andresson ja sekretär L. Johanson.

Tähtsaimad küsimused olid:

1.

Apteegi- ja rohuasjanduse korraldamise seaduse

eelnõuga tutvudes otsustati nõuda haigekassadele vabamüügi-apteekide avamise ja pidamise õigust.

2.

E. Haridusliidu tööliharidustöö toimikonnast osavõtmist

ei peetud tarviliseks.

3.

Tööinspeksiooni küsimus.

Kuna tööstustervishoid jätab väga palju soovida, siis peeti tarviliseks, et tööinspeksiooni koosseisu võetaks ka arste.

4.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste viimase aja muudatuste kohta kuulati ülevaade ära.

5.

Hoolekande seaduse,

eriti § 97, § 98 j. t. täitmatajätmise tagajärjel tuleb haigekassadel kanda kulusid ka vanade ja töövoimetute ja teiste eest, kes

peaksid kogukonnalt abi saama. Otsustati juhtida tähelepanu sellele, et kogukondadel, kes saavad kogukonnamaksu, tuleks oma hoolekandelisi ülesandeid täita nagu seadus seda nõuab.

6.

Majandusliku kutseoskuse seaduse eelnõu.

Kuna sääraseadused on eluvõõrad ja pidurdavad majanduslikku arengut, siis asuti eelnõu suhtes eitavale seisukohale.

7.

Haigekassade viimase kongressi otsused on sotsiaalministeeriumile protokolliga teatavaks tehtud.

8.

Referendid kongressidel ja nõupidamistel esitagu edaspidi omad teesised juba varem juhatajatele.

9.

Lasteabiraha küsimuses erakäitis uusi otsuseid ei tehtud.

10.

Põhjamaade haridusnädalast osavõtt otsustati eitavalt.

11.

Haiguskindlustuse seaduse 25 ja 20 aasta juubeli puhul,

kui võimalik, ilmub „Töö ja Tervis“ 32-leheküljeline.

12.

Haigekassade päev

otsustati pidada 28. ja 29. aug. Tallinnas. Päevakord koostatakse järgmisel juhatajuse koosolekul.

13.

Haiguskindlustusseaduse eelnõu kohta kuulati ära informatsioon.

14.

Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse

kavade kohta kuulati ära informatsioon.

15.

Haigekassade päevaküsimusi arutades ei tehtud otsuseid.

16.

Töölisvanemate ja töölistekoja valijameeste konverentsist

osavõtjaks määrati K. Lukk ja V. Luksepp.

SISU: 1) Gaasikatastroofid — A. Kummel. 2) Arsti-inspektori ülesandeid töökaitses — Dr. M. Püüms. 3) Tööaja- jaotusõigus — Ilmar Rebane. 4) Sotsiaalkindlustuse edusammudest — J. Mihkelson. 5) Rahva tervise ja elu kaitsvahendeid — L. Johanson. 6) Võitlus sotsiaalpoliitika ümber. 7) Meremehed ja töötulide seadus — J. M. 8) Töölise elukorter ja puhtus. 9) Kreenholmi haigekassa. 10) Balti Puuvillavabriku haigekassa tegevusest. 11) Kindlustusnõukogu otsuseid. 12) Kindlustusametite otsuseid. 13) Haigekassade tegevusest. 14) Sotsiaalkindlustus. 15) Töökaitses. 16) Töötasu. 17) Tööaeg ja puhkus. 18) Ema- ja noortekaitse. 19) Tööpuudus. 20) Tervishoid. 21) Mitmesugust. 22) EHL teateid. 23) Kuulutusi.

Vastutav toimetaja Karl Lukk. Tegev toimetaja L. Johanson. Väljaandja Eesti Haigekassade Liit.

Ilumise aeg 11. juunil 1937. a.